

UNIVERZA V LJUBLJANI

PEDAGOŠKA FAKULTETA

SIMONA ŽEBOVEC

VLOGA OČETA V DRUŽINI

DIPLOMSKO DELO

LJUBLJANA, 2020

UNIVERZA V LJUBLJANI

PEDAGOŠKA FAKULTETA

ŠTUDIJSKI PROGRAM PREDŠOLSKE VZGOJE

SIMONA ŽEBOVEC

Mentorica: doc. dr. SANJA BERČNIK

VLOGA OČETA V DRUŽINI

DIPLOMSKO DELO

LJUBLJANA, 2020

»Uspeh je rezultat popolnosti, trdega dela,, učenja na napakah, zvestobe in vztrajnosti.«

(Colin Powell)

ZAHVALA

Iskreno se zahvaljujem svoji mentorici, dr. Sanji Berčnik, za vso strokovno pomoč in odzivnost pri pisanju diplomskega dela.

Posebno zahvalo namenjam svoji družini za nesebično pomoč in kuhanje kavice, predvsem mami, ki je redno spremljala moj napredek in me pri tem spodbujala.

Prav tako se zahvaljujem vsem intervjuvancem za izčrpne in bogate odgovore, ki so mi služili pri interpretaciji v empiričnem delu.

Univerza v Ljubljani
Pedagoška fakulteta

IZJAVA

Spodaj podpisana Simona Žebovec, rojena 3. 8. 1997, študentka Pedagoške fakultete Univerze v Ljubljani, smer predšolska vzgoja, izjavljam, da je diplomsko delo z naslovom Vloga očeta v družini moje avtorsko delo. Vsi viri in literatura, ki sem jih uporabila, vsebujejo navedbo avtorjev in niso prepisani.

Vodice, julij 2020

POVZETEK

Očetova vloga je poleg materine ključna v otrokovem razvoju. Je tudi dopolnilna, saj oba starša enako prispevata k otrokovemu razvoju. Njegov manko v fizični ali psihični obliki namreč pripomore k otrokovemu nezaupanju vase in negotovosti.

V teoretičnem delu je predstavljena družina, njena vloga in pomen. V nadaljevanju je predstavljena vloga matere in očeta, zgodovinski diskurz očetovstva, očetova avtoriteta, pojav novega očetovstva ter očetova odsotnost.

V empiričnem delu je predstavljena kvalitativna raziskava šestih pol-strukturiranih intervjujev, ki sem jih izvedla med očeti različnih starosti.

Namen diplomskega dela je predstaviti vlogo očeta v družini skozi zgodovino, s poudarkom na vlogi očeta v družini danes. Zanimajo me pogledi očetov različnih starosti na starševstvo, predvsem me zanima njihovo mnenje o tem, kakšna je vloga očeta in matere ter kako se je skozi čas vloga obeh spreminjala. Cilji diplomskega dela so tako ugotoviti, kako se očetovstvo razvija skozi čas, kako se pri vzgoji vloga matere razlikuje od vloge očeta, zakaj prihaja do razlik med vlogama ter kakšna je prihodnost očetovstva.

Rezultati raziskave so pokazali, da se je spremenila ozaveščenost in miselnost o vzgoji. Na izbranem vzorcu so vidni dokazi in razlike pri vlogi očeta v družini, ki je dandanes vedno bolj vključen v nego in vzgojo otrok. Vidna je ozaveščenost o pomembnosti komunikacije in sprejemanju kompromisov v dobro odnosov med partnerjema in do otroka.

Ključne besede: družina, vloga, zgodovina, avtoriteta, novo očetovstvo, odsotnost, raziskava

ABSTRACT

The role of the father is like the mother's role very crucial in the child's development. The role is also complementary as both parents contribute equally to the child's development. Its lack in physical or mental form contributes to the child's self-doubt and insecurity.

The theoretical part presents the family, its role and significance. The role of the mother and father, the historical discourse of fatherhood, the authority of the father, the emergence of new fatherhood, and the absence of the father are presented below.

The empirical part contains qualitative research of six semi-structured interviews which were conducted with fathers of different ages.

The purpose of bachelor's thesis is to introduce the father's role in the family through the history, with the emphasis on the father's role in the family nowadays. We are interested in the opinions of fathers of different ages on parenthood. The main interest is to get their opinion of the role of father and mother and how the role of both changed over time. The goals of bachelor's thesis are to find out how the fatherhood has been developing through time, how the role of the mother differs from the role of the father, why it comes to differences between those two roles and what the future of fatherhood is.

The results of the research showed that the awareness and mentality about the upbringing has changed. The selected sample shows evidence and differences in the role of the father in the family, who is nowadays increasingly involved in the care and upbringing of children. There is a visible awareness of communication importance and accepting compromises for the benefit of the relationship between partners and the children.

Key words: family, role, history, authority, new fatherhood, absence, research

KAZALO

1	UVOD	10
	TEORETIČNI DEL	11
2	DRUŽINA	11
2.1	Opredelitev družine.....	11
2.2	Pomen družine za otroka.....	11
2.3	Funkcija in naloga družine.....	13
2.4	Delitev vlog v družini	14
3	OČETOVSTVO.....	16
3.1	Zgodovinski diskurz očetovstva	16
3.2	Očetova avtoriteta	17
3.3	Novo očetovstvo	18
3.4	Očetova odsotnost.....	20
	EMPIRIČNI DEL	24
4	RAZISKAVA	24
4.1	Namen in cilj raziskave.....	24
4.2	Raziskovalna vprašanja kvalitativne raziskave.....	24
4.3	Raziskovalna metoda	25
4.4	Raziskovalni vzorec	25
4.5	Merski instrument	25
5	REZULTATI IN INTERPRETACIJA	26
5.1	Spreminjanje očetovstva skozi čas.....	26
5.2	Materina in očetova vloga.....	32
5.3	Dopolnjevanje med materjo in očetom	37
5.4	Razvoj očetovstva v prihodnosti	39
6	ZAKLJUČEK	45
7	VIRI IN LITERATURA	47

8	PRILOGE.....	49
	PRILOGA 1: Vprašanja za intervju.....	49
	PRILOGA 2: Intervjuvanec št. 1	50
	PRILOGA 3: Intervjuvanec št. 2	52
	PRILOGA 4: Intervjuvanec št. 3	54
	PRILOGA 5: Intervjuvanec št. 4	56
	PRILOGA 6: Intervjuvanec št. 5	58
	PRILOGA 7: Intervjuvanec št. 6	60

KAZALO PREGLEDNIC

Preglednica 1: Opis očetov.....	17
Preglednica 2: Vloga očetov v družini.....	18
Preglednica 3: Primerjava med sedanjo in preteklo vlogo.....	20
Preglednica 4: Vzroki za spremembe.....	22
Preglednica 5: Otroštvo.....	23
Preglednica 6: Spomini na vzgojo.....	24
Preglednica 7: Vloga matere in očeta s preteklosti.....	26
Preglednica 8: Vloga očeta in matere sedaj.....	27
Preglednica 9: Načini dopolnjevanja.....	28
Preglednica 10: Razlogi za dopolnjevanje.....	29
Preglednica 11: Kakovostno dopolnjevanje.....	30
Preglednica 12: Prihodnost očetovstva.....	31
Preglednica 13: Spremembe očetove vloge.....	32
Preglednica 14: Velikost sprememb.....	34

1 UVOD

Vloga očeta in matere se je skozi čas močno spreminjala. Mater je nosila pomembno vlogo vzgoje in nege otrok, oče pa vlogo preskrbovalca materialnih dobrin. S spremenjenimi razmerami med generacijami in spoloma pa je očetova vloga prešla na nezamenljivo in nujno potrebno. Razlike med spoloma seveda obstajajo, vendar se morajo dopolnjevati in izpopolnjevati.

Oče je oseba, ki je prav tako kot mater pravno odgovoren do otroka in ima pravico do vzgoje in nege. Vemo, da otrok vendarle ne raste v očetu, vendar je že od spočetja naprej povezan z njim. Ves čas spremlja njegov razvoj in se zanj zanima, za razliko od očeta pa je mater tista, ki otroka nosi pod srcem in je z njim povezana neposredno. Razlika ostaja tudi ob otrokovem rojstvu, ko mater po intuiciji ve, kaj otrok potrebuje. Oče je po navadi manj spreten, kar ga lahko vodi v stisko in misel, da je povsem odveč. Še kot posebej pomembna pri tem nastopi komunikacija, ki je pomemben člen med partnerjema. Pomembno je, da si med seboj delita občutke in strahove, ki ju obdajajo. Njun odnos močno vpliva na počutje in odnos do otroka, ki očetovo odsotnost čuti ne glede na to, na kakšen način se pojavi.

V teoretičnem delu diplomskega dela bom najprej opredelila družino, njen pomen, funkcije in naloge. Nadaljevala bom z zgodovinskim diskurzom očetovstva, njegovo avtoriteto, pojavom novega očetovstva in zaokrožila z očetovo odsotnostjo.

V empiričnem delu bom s kvalitativno raziskavo šestih pol-strukturiranih intervjujev med očeti različnih starosti predstavila njihova stališča glede vloge družine v otrokovem življenju, primerjala starševstvo v preteklosti z današnjim, razlike med vlogama matere in očeta ter pomembnost očetove prisotnosti pri vzgoji otroka. Zanimalo me bo tudi mnenje o očetovstvu v prihodnosti.

TEORETIČNI DEL

2 DRUŽINA

2.1 Opredelitev družine

Še danes, ko raziskujemo pojem družine, se srečamo z vprašanjem, kaj je družina. Družino opisujemo kot mesto sobivanja in smisla skupnega življenja. Je skupina posameznikov, ki so vključeni v nek skupen socialni kontekst, in je skupnost, kjer si člani sami izoblikujejo vlogo ter skrbijo za harmonijo ter kakovost življenja v njej (Gradišar, 2005). Sestavlja jo skupina oseb v skupnem gospodinjstvu z vsaj enim otrokom in vsaj eno odraslo osebo, ki je povezana z zakonsko zvezo (ali kohabitacijo) in starševskim razmerjem (Rener idr., 2006 po Nowotny, Fux in Pinnelli, 2004). Devjak (2013) družino opisuje kot institucijo, ki temelji na zakonsko določenih obveznostih in pravicah, ki jih imajo družinski člani. Doda, da je UNESCO leta 1960 zapisal, da je družina skupnost, katera nastane takrat, ko jo konstruira tudi otrok. Če otrok ni, temu zelo težko rečemo družina, saj ta temelji na skupnosti, ko sta najmanj dve generaciji krvno in močno telesno ali čustveno povezani med seboj. Tudi avtorica Bergant (1981) se strinja s tem, da družino ustvarijo otroci, saj je funkcija reprodukcije že od nekdaj veljala za ureditev družbe in ne le za interes posameznika. Parsons (Haralambos in Holborn, 1999) družino predstavi kot proizvodnjo in oblikovanje posameznikov, kot »tovarne«. Žmuc-Tomori (1989) meni, da je družina (družinski sistem) skupnost, ki jo sestavljajo neprestano povezani posamezniki. Vsak posameznik je lahko član več podsistemov hkrati (moški je oče in mož). Njeno delovanje se kaže tudi v različnosti članov med seboj; družina namreč na poseben način uravnava različnost med posameznimi člani. S tem je tudi povezan splošen cilj družine, ki temelji na tem, da bi družina obstala in se kot temelj razvila v kvalificirano izvorno središče (Gradišar, 2005). Pomembno je, da se oblikuje takšna definicija družine, ki bo: razlikovalna (elementi, ki bodo vsem družinam skupni, med seboj pa jih razlikujemo), inkluzivna (realne oblike in načini življenja v družini in vsekakor ne razlikovanje na podlagi ideologije) ter operativna (v državno-administrativnem in raziskovalno-informacijskem delu) (prav tam).

2.2 Pomen družine za otroka

»Družina ima moč in neuničljivo karizmo« (Musek, 1995, str. 128).

Družina otroku zagotavlja ljubezen, varnost in podporo. S tem posameznik dobi optimalne možnosti za svoj razvoj (Bergant, 1981). Gradišar (2005) navaja lestvico agencije INRA, ki jo je ta sestavila na podlagi izvedenih raziskav v 12 evropskih državah. Zahodne države so tako

družino postavile na najvišji nivo vrednot, prav tako pa jo kot osnovni vir in bogastvo, kot središče človeških odnosov, navaja tudi avtorica. Musek (1995) omenja bogastvo družine, ki je pomembno za prenos in ohranitev kulture v prehodu iz generacije v generacijo. Družina in njen vpliv se ne kaže le v vzgoji, temveč v okolju, kjer smo ljubljani, sprejeti, zaželeni in varni. Bergant (1981) dodaja, da otrok v družini spontano doživlja in spoznava medsebojne odnose med posamezniki, vrednote in njihov medsebojni govor.

Družina pa povsod ne predstavlja pozitivne plati življenja. Pogosto tudi v družini najdemo vzorce nasilja in strahu, poniževanja in pretepanja, ki vključujejo in vplivajo tudi na otroke in mladostnike (Musek, 1995).

V otrokovem prvem življenjskem obdobju prevladuje težnja po podrejanju z razlogom, da je dojenček psihično zlit v eno skupaj z materjo. Ker je bil z njo biološko toliko časa v povezavi, mu to nadomešča težnja po podrejanju. S tem nadomesti svoj fiziološki primanjkljaj. Podobno potrebo pa ima tudi otrokova mati, ki hkrati želi, da otrok še vedno ostane del nje, po drugi strani pa želi, da odraste. To obdobje poimenujemo različno; nekateri mu pravijo simbioza, drugi pa zrcalni stadij (Kroflič, 1997 po Praper 1997). Mater je v tem obdobju otrokov ščit, s čimer otroka varuje pred zunanjim svetom. Pri otroku prevladuje težnja po podreditvi avtoriteti pomembnega Drugega, zato materi podeli avtoriteto, ki je brezpogojna (Devjak, 2010).

Danes se pogosto srečujemo s fiksacijo simbiotske faze, kar proizvede patološki narcizem. Matere se ob občutku preobremenjenosti počutijo tesnobno, medtem ko so očetje odsotni. Vsa ta preobremenjenost materi vcepi občutek krivde, da za otroke nima dovolj časa, materin odziv pa je nato popustljivost ali podkupovanje. Otrok tako pogloblja simbiozo, s tem pa proizvede vampirsko ljubezen. Otrok je nagnjen k iskanju lastne identitete, zato to ni njegov normalni razvoj (Kroflič, 1997).

V procesu iskanja lastne identitete in osamosvajanja je pomembna tudi razrešitev Ojdipovega kompleksa. Psihoanaliza na prvo mesto postavlja oblikovanje nadjaza, kjer se zapisujejo zahteve, pričakovanja, moralne norme in skrite želje odraslih oseb, ki so za otroka pomembne in ga obkrožajo. Otrok v tem času ponotranji pomembne objektne odnose in jih zapolni z vsebinami. Imaginarna identifikacija je problematična, ker idealna podoba ne obstaja, otrok pa jo ves čas išče, a je ne najde. Razreši se šele takrat, ko se simbiotska naveza preseže. Ob tem nam teorija ponudi spoznanje, da je očetova vloga v družinskem življenju nepogrešljiva, saj oče ni tekmelec v boju za ljubezen matere. Oče je tako ob vključitvi v otrokov razvoj že v zgodnjem otroštvu, prav tako kot mati, podoba prvotne navezanosti. Nadjaz se do konca oblikuje v času

Ojdipske krize; nekje med petim in sedmim letom. Pri tem z vzgojo ne vplivamo le na moralne norme, temveč tudi na strukturo nadjaza. Torej; od moralne vzgoje otroka v zgodnjem otroštvu je odvisno, na kakšen način bo deloval odrasel nadjaz; kot avtoritarni iracionalni glas vesti in krivde ali kot kriterij, s katerim bo oseba stopala v moralne odnose z drugimi ljudmi (Kroflič, 1997). Ojdipov kompleks nas torej uči, da se vsak otrok naveže na roditelja njemu nasprotnega spola, nezavedno pa tekmuje z roditeljem istega spola. Otrok mora razločiti svojo vlogo v družini v odnosu do staršev (Čačinovič Vogrinčič, 1998, po Litz, 1971).

Juul (2011) meni, da je Freudov koncept Ojdipovega koncepta napačen, saj ga ni mogoče razložiti z vidika časa, v katerem je živel. Po njem je namreč navezanost na mater možna le v primeru, da so očetje odsotni kot partnerji in ljubimci, mater pa je na skrivaj spolno obsedena s svojim sinom oz. sinovi z materjo. To lahko predstavlja znamenje, da partnerja ne skrbita dovolj za razvoj njenega življenja v dvoje.

Povezava med starši in otroki je izredno pomembna tudi zaradi nadaljnega odnosa v prihodnosti. Ta teorija povezovalnega odnosa pa je bila dolgo časa v privilegij materam. Pomembno je, da oče otroku omogoči dostop do sebe in je z njim prisoten v vseh življenjskih situacijah; z njim deli srečne trenutke, prve konflikte, se z njim igra, nori, spremlja njegove dosežke (prav tam).

2.3 Funkcija in naloga družine

V družini morajo biti zagotovljeni naslednji dejavniki: varnost, zaščita, materialni obstanek, pripadnost in povezanost. Družina se krepi z zagotavljanjem strpnosti, dobrote in ustrezljivosti. V njej je izredno pomembna tudi komunikacija, ki kreira človeške odnose in jih utrjuje (Devjak, 2013). Tudi Bergant (1981) meni, da mora družina zagotavljati ljubeče in varno okolje, ki posamezniku omogoča kakovosten razvoj. Poleg družine ne vidi druge institucije, ki bi otroku omogočala tako okolje, kot mu ga nudi družina. Doda, da je še vedno glavna in najpomembnejša naloga družine rojevanje, vzgoja, duhovna ter osebna rast posameznika. Človek se v družini uči zadovoljevanja svojih potreb in s tem spoznavati in upoštevati tudi potrebe ljudi iz njegove okolice. Bergant (prav tam) navaja še funkcije družine: biološko reproduktivna, gospodarska, pravno-varstvena, kulturno-vzgojna ter funkcija družine kot primarne skupnosti. V nasprotju Murdock (po Haralambos in Holborn, 1999) navaja seksualno, reproduktivno, ekonomsko in vzgojno funkcijo. Po njegovem mnenju se družina ne ustvari brez seksualne in reproduktivne funkcije, prav tako pa tudi ne brez ekonomske, saj bi brez preskrbe s hrano težko preživel. Zanj je izredno pomembna tudi vzgoja, saj bi brez nje in zgoraj naštetih funkcij težko delovali.

Skozi čas se je spreminjala večina funkcij družine, ki jih poznamo danes. Družina je ob tem ves čas vplivala na način življenja, odnosi v njej pa so včasih izgubljali, včasih pridobivali veljavo (Bergant, 1981).

2.4 Delitev vlog v družini

Družba je po tradiciji ločevala in strogo določila, kakšno vlogo bo imel v družini oče ter kakšno mater. V vsakdanjem življenju je pri vzgoji ta vloga vidna še dandanes (Rener, 2008).

Preden se otrok rodi, partnerja slišita mnogo pripomb o tem, kako poteka starševstvo, kako se spremeni odnos med partnerjema ... Pomembno je, da si partnerja med seboj delita strahove in predstave o tem, kako bo, ko bosta postala starša. Pomembna so tudi njuna pričakovanja, njune želje ob starševstvu, kaj pričakujeta drug od drugega (Juul, 2011).

Otrok se ne razvija v očetu, vendar to še ne pomeni, da so s tem zmanjšane pravice in obveznosti pri nastanku novega bitja. Dogodek, kot je spočetje otroka, ni le oploditev ženskega jajčeca, temveč ga definiramo kot združitev moške in ženske spolne celice. Moški torej ni le spolni partner, deležen pri spočetju otroka, temveč oče skupnega otroka med njim in materjo. Že tu pa nastopi težava, tako z moške kot z ženske strani. Moškemu se kopičijo naloge pravnega, ekonomskega, materialnega vidika, prihaja tudi do zanikanja na čustvenem področju. Ženske se ob tem vse bolj osredotočajo na svoj plod, svojo nosečnost, svojega otroka (Brajša 1987).

V današnjem času moški znajo in si upajo pokazati čustva, kar je včasih veljalo le za šibke ženske. To pa še ne pomeni, da očetje postajajo matere, saj jim ni treba prevzemati materinega vedenja, da bi jih otroci opazili. Razlike med materjo in očetom vendarle so, vendar se morata med seboj nujno dopolnjevati in biti pri vzgoji enako prisotna. Ženske v čustvovanju močno prekašajo moške, ki očetovstvo odkrivajo šele, ko postanejo očetje. S tem so moški avtomatično podrejeni ženski, saj je ženska v čustvovanju močnejša in spretnejša, kar ji omogoča izkoristek v zakonskem življenju (prav tam). Pomembno je, da oče zna izražati svoja čustva, tega pa se lahko intenzivno nauči od svojih otrok. Če več časa preživi z njimi, bodo otroci izzvali čustvo, za katerega oče morda niti ne bo vedel, da obstaja. Ob iskanju skritega čustvenega življenja mu lahko pomaga tudi partnerka (Juul, 2011).

Brajša (1987) je mnenja, da je otroka enostavno zaploditi, težje ga je vzgajati. Za to pa niso poklicane samo matere, temveč gre tu za nalogo, ki jo morata opravljati tako mater kot oče. Gre za umetnost, ki se jo morata naučiti oba. Doda, da je v raziskavah velika praznina pri opisovanju pomena očeta. Otrok je danes že v prvih mesecih sposoben vzpostaviti odnos tako z materjo

kot očetom. Tako se oče ne počuti kot tujca, ki se želi vključiti v utrjen odnos med materjo in otrokom. Devjak (2013) trdi, da je očetova vloga okoli prvega leta otrokove starosti predvsem posredna. To pomeni, da se ukvarja z dojenčkom in se nanj čustveno naveže, se z njim igra in sprehaja. Skrb ima tudi nad počutjem matere. Nujno je tudi, da starša enakopravno sodelujeta tako pri negi kot vzgoji, saj je to edina pot do enakovredne razdelitve vlog in zadovoljstva (Brajša, 1987). Devjak (2013) doda, da danes ni več razlik v vsakodnevnih opravilih, zato ima oče pomembno vlogo tudi pri negi.

Razlike med materjo in očetom pa se največkrat kažejo v igri z otrokom. Oče ima večje zanimanje za fante, igra poteka bolj taktilno, v igri je aktiven udeleženec, besede manj poenostavlja. Mater besede poenostavlja, v igri je pasivna udeleženka, njena igra z otrokom je bolj usmerjena k predmetom, njeno zanimanje pa je enako za oba spola (Rener, Humer, Žakelj, Vezovnik in Švab, 2008).

Mit o materinstvu podpira družbeni red, saj ohranja družbene vrednote in časti tradicijo. V družbi je vse večja želja in težnja po tem, da vzpostavimo enakopravnost med spoloma, kar prispeva k delitvi starševske vloge (Oakley, 2000). Perko (2008) meni, da otrok po prvih štirih letih svoje potrebe usmeri v očeta, kar velja predvsem za sinove. To pa ne pomeni, da matere ne potrebuje več, temveč to, da potrebuje očetova pravila in omejitve. Vlogi staršev v družini namreč nista statični, ampak sta komplementarni. Družina mora tako med seboj najti tisto ravnovesje, ki zajema trud vsakega člana (Arenes, 2003). Le skupna vzgoja obeh staršev daje otroku, ne glede na spol, možnost za razvoj povezave med ljubeznijo in avtoriteto, ki sta glavni osi v družinskem odnosu (Žmuc – Tomori, 1989). V zadnjih dvajsetih letih je v raziskovalni teoriji povezovalnega starševstva znanstveno dokazano, da otrok ne daje nobenemu od staršev prednosti, če ima oba na voljo v enaki meri. V tem primeru enako pogosto išče stik z obema, včasih z enim, včasih z drugim. Pomembno je, da si mati in oče odgovornost za otroka delita, torej, da imata oba pregled nad tem, kaj otrok potrebuje (Brajša, 1987). Premoč mater v zvezi z otrokom je splošno znana, kot je tudi premoč moških nad vzdrževanjem družine (Juul, 2011). Ob tem se po krivici v kot potiska odnos, ki ga imata med seboj oče in otrok, saj oče otroku omogoča zanesljivejše korake v neznan svet. Otrok se trudi, da bi ga oče pohvalil in opazil; njegovo mnenje mu je pomembno (Žmuc – Tomori, 1989).

Tambolaš (2006) meni, da so danes očetje postavljeni pred težko nalogo, saj je verjetno težko prestopiti v vlogo očeta, ki je iz svojega otroštva niso vajeni. Vajeni so namreč strogo ločene

materine in očetove vloge, pomanjkanja čustev in mehkoobe do otrok. S tem govorimo o procesu celotnega oblikovanja vloge, ki jo predstavlja oče, in prehod na sodobno vlogo očeta.

3 OČETOVSTVO

3.1 Zgodovinski diskurz očetovstva

Vloga očeta v družini se je skozi zgodovino spreminjala. Že tisočletja nazaj so obstajale družbe lovcev in nabiralcev, v katerih so moški z ribolovom in lovom skrbeli za hrano, se bojevali in borili za svoje ozemlje, ženske pa so skrbele za dogajanje znotraj družine. Z razvojem razredne družbe je prišlo do oblikovanja nove oblike preživetja, s tem pa tudi do razdelitve vlog. Mati je skrbela za nego, vzgojo in potrebe otrok, medtem ko je oče skrbel za disciplino in pravila za lažjo prilagoditev otrok na svet izven družinskega življenja (Žmuc – Tomori, 1989). V hebrejski družini je imel popolno oblast oče, ki je skrbel za poslušnost vseh članov družine, vključno z materjo. Tudi oče v starem Rimu je imel vso moč v družini, saj je bilo zakonsko določeno, da lahko (predvsem) očetje tako telesno kot čustveno kaznujejo člane družine, ki odraščajo. V fevdalnem obdobju je oče še vedno obdržal vlogo glavnega v družini. Bil je skrbnik, ki je zagovarjal pravila, pomembna za širše okolje, in s tem učil otroke, da jih upoštevajo, v nasprotnem primeru pa jih kaznoval (prav tam).

Z industrializacijo so očetje večinsko postali plačani delavci, ki pa v gospodinjstvu niso bili več prisotni. Po Napoleonovem državljskem zakoniku je očetu še vedno ostajala pravica do kaznovanja, v določenih okoliščinah celo do zaprtja svojih otrok. Temelji so bili tako naravnani na ohranjanje očetove avtoritete in nadaljevanje rodu (Arenes, 2003).

Po letu 1970 so moški začeli prevzemati skrb in odgovornost v družini ter tako postali sestavni del družine. V tej generaciji moški niso želeli prevzeti vzgoje svojih očetov, tega so se bali in so zato pogosto posnemali matere. Tako so se kar naenkrat soočili z novimi nalogami ter začeli previjati, umivati, hraniti svoje otroke, vse pa je potekalo pod bujnim nadzorom matere (Juul 2011). Pojavile so se otrokove pravice, država pa je začela prevzemati vzgojno pomoč pri otroku. Šola je tako postala kraj prenašanja znanja, pojavljati pa so se začeli tudi strokovnjaki s področja vzgoje in izobraževanja. Znanje staršev ni izviralo več iz tradicije, temveč so začeli iskati pomoč pri socialnih delavcih, vzgojiteljih, pedagogih, pediatrih ... (Arenes, 2003).

Vloga očeta v družini je bila jasna, vse dokler se niso začele spremembe v razmerju med spoloma in med generacijami (Zavrl, 1999 po Skušek, 1993). Po 2. svetovni vojni so si v zahodnih državah ženske izborile več svobode, vse več jih je bilo zaposlenih. Izborile so si tudi

nadzor nad rodnostjo, ki se je v 60. letih 20. stoletja zmanjšala. Poraslo je tudi število ločitev, skrbništvo pa je bilo v 80 odstotkih primerov zaupano materam. V primeru, da se je ženska znova poročila, je novi parter prevzel vlogo, ki je podobna očetovi. Družinske vezi niso bile več utemeljene le na krvnih oz. sorodstvenih vezeh, temveč tudi na zakonski zvezi, še pomembneje pa je, da je par tisti, ki oblikuje družino (Arenes, 2003).

Današnji otroci so enaki kot pred nekaj desetletji, imajo enako potrebe, enake interese. Svet danes je drugačen, pogledi na otroka pa se spreminjajo, spreminja se vzgoja. Spremembe v vzgoji je uravnaval tudi spremenjen koncept družine in diskurz o otroštvu. Če so bili otroci do 20. st. predvsem ekonomska dobrina staršev, so od takrat naprej del naše prihodnosti (Devjak, 2010 po Perič 2010).

3.2 Očetova avtoriteta

Beseda avtoriteta izhaja po Slovarju slovenskega knjižnega jezika (2014) iz besede ugled ali vpliv, iz vodilnega položaja, moči znanja.

Oče je imel nekoč glavno vlogo avtoritete in kaznovalca (Arenes, 2003). S sprejetjem žensk na trg delovne sile je patriarhalna avtoriteta začela upadati, saj so ženske postale ekonomsko neodvisne. Proces pa ni bil odvisen le od tega dejavnika, saj bi to pomenilo, da bi bil oče le ekonomski oskrbovalec družine. K temu je pripomogla tudi menjava družinskih vlog in življenja v družini (Švab, 2001). Očetje so bili nekoč nedosegljivi, saj niso bili nikoli prisotni. Predvsem so bili odsotni na področju čustvovanja (Juul, 2001).

Očetova avtoriteta pa se spreminja v starševsko. Ker so preveč zaposleni, imajo manjši vpliv znotraj družine, posledično pa vso skrb prepustijo materam. Mater postane preveč zaščitniška predvsem zato, ker z očetom ne sodelujeta enakopravno (Zavrl, 1999). Otrok doživlja očeta kot avtoriteto, kot osebo, ki postavlja merila in meje. To otrok vgradi vase kot nek simbol sodnika, ki odloča o tem, kaj je prav in kaj ne. Sprva so njegove omejitve tiste, ki prihajajo od zunaj, nato pa jih otrok ponotranji in postanejo del lastnega nadzora. S tem se približa tudi očetu. Nosijo ga v sebi, saj postane njihov vodnik; tisti, ki kaznuje in nagrajuje (Žmuc – Tomori, 1989). Zavrl (1999) meni, da ima lahko očetova vpletenost pozitivne ali negativne posledice, predvsem pa to velja v primeru, ko je vpletenost nizka. Nekateri starši imajo danes velike težave z avtoriteto, saj se preveč poistovetijo z otroki (Arenes, 2003). Perko (2008) meni, da je oče tisti, ki v življenju otroka predstavlja avtoriteto, vendar si jo mora s svojimi besedami, navodili in zahtevami pri otroku prislužiti.

3.3 Novo očetovstvo

Pojav novega očetovstva je v postmoderini družbi pomemben zaradi sprememb v družini ter sprememb med spoloma. Očetovstvo je tako postavljeno pred spremembe, ki so bile prej nezaželene ali celo prepovedane, obrekovane, zdaj pa se hkrati pojavljajo še tiste stare, tradicionalne vrednote (Zore, 2007).

Definirano je kot aktivnejša vpletenost moških v družini, zlasti v odnosu in skrbi za otroka. Oče tako ni več le ekonomski skrbnik v družini, temveč se lahko enakovredno vključuje in se posveča prevzemanju odgovornosti pri vzgoji in negi otroka. Je vedno bolj aktiven, podporo predstavlja tudi partnerki. Lahko izkoristi tudi očetovski dopust in je prisoten ob otrokovem rojstvu (Švab, 2001).

Švab (2000) ugotavlja bistveno značilnost nastalega novega očetovstva. Vzrok je v prepadu med zahtevami po očetovski vpletenosti ter v pomanjkanju znanja. S tem pogosto prihaja do težav v očetovi identiteti. Oče tako kljub želji po aktivni vzgoji večkrat doživi razočaranje nad sabo.

Novo očetovstvo označuje premik od patriarhalnega, kjer so se očetje identificirali z vlogo preskrbovalca družine, k aktivnejšemu vključevanju v družinsko življenje, v enakomernejšo delitev dela ter v skrb za otroke v 70. letih 20. stoletja (Rener, Humer, Žakelj, Vezovnik in Švab, 2008). Novo očetovstvo se v Sloveniji kaže predvsem v večji vpletenosti očetov v odnosu z otrokom (Švab, 2001). Današnji očetje so v primerjavi s svojimi očeti aktivnejši, upajo si pokazati čustva in se zavedajo svoje vloge v družinskem življenju (Juul, 2011; Rener, Humer, Žakelj, Vezovnik in Švab, 2008). Viden napredek se kaže že v zanimanju za dojenčka in prisotnosti pri porodu. Generacijo ali dve nazaj namreč očetje na to niso niti pomislili (Švab, 2000).

V preteklosti so imeli namreč očetje večinsko vlogo hranilca in avtoritete. S tem ko se je spremenila družba, se je pojavilo tudi novo očetovstvo, ki je vzpostavilo premik očeta na raven ljubeče in predvsem človeške vloge v družini (Zore, 2007). Kljub temu pa so premiki, ki se dogajajo na tem področju, še zdaleč od aktivnega delovanja in dejanske delitve vlog v družini. Zdi se, da problem ni moška nepripravljenosti za pomoč, temveč kulturna predstavnost materine vloge kot nenadomestljive (Rener, Humer, Žakelj, Vezovnik in Švab, 2008). Fenomen novega očetovstva pa pravzaprav ni nov; o njem se v zahodnih državah namreč govori že od sredine 70-ih let prejšnjega stoletja. Če želimo videti spremembe, pa so po desetletjih raziskovanja potrebni razmisleki o moških kot partnerjih in moških kot očetih (prav tam).

Fenomen očetovstva ni nov, že Luther je pisal: »... ko oče pere plenice ali dela kaj drugega, kar je pomembno za otroke, se Bog in vsi angeli smehljajo, čeprav se najdejo tudi tisti, ki ga zasmehujejo kot poženščenega norca« (Rener, Humer, Žakelj, Vezovnik in Švab, 2008 po Lupton, Barlay, 1997). V nekaterih vidikih pa je fenomen očetovstva bistveno nov, predvsem pa aktualen v političnem smislu. Pojavlja se v smislu zgodovinskega pogleda o moderni preobrazbi pojmovanja očetovstva, ki se razširja skozi ustvarjanje novih družinskih razmerij v reorganiziranih družinah. S tem se spreminja in ustvarja nova, socialna očetovska in materinska vloga. Evropske socialne in družinske politike se ukvarjajo z usklajevanjem dela in družinskega življenja, pri tem pa stremijo k ukrepom ter jih umeščajo za večjo aktivnost moških v krogu družine. Mentaliteta delodajalcev se v tem ne spremeni, če jih k temu nagovarjajo humanisti in reformatorji. Spremembe so vidne le takrat, kadar so v to prisiljeni. Na področju uskladitve zaposlitve in družine se morajo tako soočiti želje, predvsem pa potreba ljudi po drugačnem starševstvu, s tem pa tudi podpora zakona (Rener, Humer, Žakelj, Vezovnik in Švab, 2008).

Kriza novega očetovstva je bila očitna v 70-ih letih prejšnjega stoletja, ko se je bil oče prisiljen soočiti z razmerami nastanka novega ekonomskega reda. V teh letih je premestitev industrijskega dela povzročila zaposlovanje vse več žensk, saj je bila ena plača premalo za preživetje. Tudi družina z dvema dohodkoma si prizadeva še za kakšen dodaten vir za preživetje. Potreba po dveh dohodkih pa je bila vedno potreba delavskega razreda, sedaj pa prihaja do te potrebe tudi pri srednjem razredu. Pomemben vpliv na očetovstvo pa predstavljajo ekonomske razmere. Problem moških nižjega sloja je premalo plačanega dela, problem moških iz srednjega razreda pa je preveč plačanega dela in s tem premalo časa za družino. Tako se večino žensk in moških na delovnem mestu počuti bolj »doma« kot v domu pri družini. Hochschild (1996 po Rener, Humer, Žakelj, Vezovnik in Švab, 2008) temu pravi »čustveno osiromašenje družin« zaposlenih.

Seveda pa to ne pomeni, da se pogled moškega na očetovstvo ni spremenil, ravno nasprotno. Veliko moških je spremenilo pogled na očetovstvo, standardi dobrega očetovstva pa se še vedno razumejo kot hranilna in dopolnilna vloga. Če primerjamo moške v pripravljenosti na starševstvo z materjo, se njihove priprave začnejo šele z nosečnostjo partnerke ali z rojstvom otroka, medtem ko se ženske na to pripravljajo že daleč pred zanositvijo. Prizadevanje za to, da bi se moški prej pripravili na starševstvo, v njih povzroča frustracijo. Delež moških, ki so prisotni ob porodu, je sicer velik, za mnoge je to zelo pomembna izkušnja, veliko pa je takih, ki se ob tem počutijo le kot pomočniki. Njihova občutja, da so polno vključeni v to, so večinoma le začasna, kmalu po rojstvu pa se vračajo v preskrbovalno vlogo, ki zajema več dela in s tem

manj časa, preživetega z družino. Tako enačenje ženske in materinstva ostaja trdno, enačenje moškega z očetovstvom pa vse bolj šibko. Na območju držav EU je videti razmeroma enoten načrt, in sicer: finančna in storitvena pomoč za negovalno delo zaposlenim staršem; izboljšanje dostopa ter kakovosti storitev nege; spodbuda delodajalcev za prožnejše režime zaposlovanja, ki bi očetom omogočali večjo udeležbo v družinskem življenju (Rener, Humer, Žakelj, Vezovnik in Švab, 2008).

Avtorica Švab (2008) obravnava novo očetovstvo v kontekstu sodobnih družinskih trendov. Novo očetovstvo se ne odvija le v okviru sodobne nuklearne družine, temveč se odvija tudi na druge načine: reorganizirane, gejevske, lezbične. Fenomen novega očetovstva se tako po njenem mnenju ne odvija zgolj na področju vključevanja moškega v aktivno družinsko življenje in skrbi za otroka, temveč tudi na področju pomena moškosti, očetovske vloge in prakse, povezane s porazveznimi družinskimi situacijami.

Kot je zapisal že Brajša (1987), je edina rešitev, da razvoj očetovstva raste vzporedno z materinstvom, kar se danes že kaže. Očetje nove dobe tako ne smejo prepuščati otroka materi le z izgovorom, da nima takšnega čuta, kot ga ima mater. Oba imata pravno enako mero odgovornosti za otroka. Vključenost tako matere kot očeta pa ni pomembna le zaradi razvoja osebnosti otroka, temveč tudi zaradi enakih možnosti zaposlitve obeh spolov (Rener, 2008).

3.4 Očetova odsotnost

Manko očeta v smislu, da je odsoten, ne sprejema svoje odgovornosti ali nikoli ne odraste, lahko pri otrocih doseže pomanjkanje zaupanja vase ali negotovosti. Nekateri celo menijo, da manko bolj vpliva na fante; to naj bi veljalo predvsem v obdobju adolescence. Fant zato nujno potrebuje prisotnost moškega, po katerem se lahko ocenjuje; prav tako potrebuje dekle žensko, s katero se lahko primerja (Arenes, 2003). Pomembno je, da otrok v očetu vidi »sodelavca«, po katerem se zgleduje. Postavlja si ga za merilo ne le za eno generacijo, temveč tudi za naprej, ko bo tudi sam postal oče (Žmuc – Tomori, 1989).

Otrok ni le materina skrb in spočetje, temveč je odgovornost obeh, tako matere kot očeta. Oče prihodnosti se bo zavedal sebe kot očeta in ne le kot nekoga, ki je bil prisoten pri spočetju in materialni skrbi za otroka. Očetje nove dobe se tako ne smejo prepuščati materi ob izgovarjanju na materinski čut, ki ga sami nimajo (Brajša, 1987). Pomembna je pripravljenost, da se moški seznanijo z ženskim svetom in obratno, da se razumeta in cenita, predvsem pa se ob tem naučita, kako uravnavati razlike med spoloma in jih sprejeti (Juul, 2011). Oče namreč ni le tisti, ki skrbi

za mater, temveč sodeluje pri otrokovem razvoju že v času, ko je ta še v maternici. To očetu daje pravi pomen v obdobju priprav na očetovstvo (Brajša, 1987).

Otrok začuti, ali je očetova prisotnost fizična ali zgolj psihična. Očetje so v prejšnjih generacijah v vojni umirali, matere pa so prevzele njihovo vlogo ali pa so določile najstarejšega člana v družini, da je prevzel vlogo pokojnega očeta. Sinovi so tako nadomestili očetovo vlogo, vendar je nikoli niso mogli zares nadomestiti (Arenes, 2003).

Dogajanje v družbi vpliva na očetovo odsotnost in njegov manko v družini. To se odraža v otrokovi osebnosti, v načinu življenja. Razlogov za manko očeta je več: ločitev partnerjev, smrt, zapustitev družine in ločeno življenje zaradi različnih razlogov. Ni potrebno, da je oče ves čas fizično odsoten, dovolj je že pogosta, a krajša odsotnost, še posebej takrat, ko je nepredvidena. Ni pa vedno odsoten le fizično, lahko je tudi drugače. V smislu, da je vedno utrujen, odtujen, vedno zaposlen in ima premalo izrazite poteze, ki bi vzbudile otrokova čustva. Ljudje pogosto enačijo odsotnost očeta le s fizično odsotnostjo. Odsoten oče je tudi tisti, ki je psihično odsoten, prezaposlen ali pa se za otroka ne zanima prav veliko. Odsoten je tudi takrat, ko dopušča, da ga od vzgoje odrine mater (Žmuc – Tomori, 1989).

Avtorica Žmuc – Tomori (1989, str. 8) očetovo odsotnost opredeljuje kot: »oče, ki ga ni, oče, ki noče, oče, ki ne zmore, oče, ki ne zna, oče, ki ne ve, oče, ki ne sme.«

Strokovnjaki na področju razvoja osebnosti in vplivajočih dejavnikov opozarjajo na razlike v osebnosti, ki se kažejo v manku očeta oz. v ustreznosti očetove vloge. Moramo pa vedeti tudi to, da včasih otrok, ki živi v odsotnosti očeta, živi mnogo bolje kot otrok, ki živi z odklonilnim ali drugače problematičnim očetom (Žmuc – Tomori, 1989).

Raziskave na tujem kažejo tudi, da imajo otroci ob prisotnosti očeta višji IQ. So potrpežljivejši in manj obremenjeni s stresom v povezavi s šolskimi obveznostmi (Rosenberg in Brandford, 2006).

2.4.1 Vpliv na otrokov osebnostni razvoj

Če otrok živi brez očeta, se lahko počuti manjvrednega v primerjavi z drugimi, pogaša občutek varnosti in zaščite. Tak otrok si določena dogajanja tudi drugače razlaga: če ni sprejet, če so drugi do njega neprijazni. Pogosto občuti tesnobo, nemoč, težko vključevanje v skupino, tudi zaradi nesamostojnosti in pretirane odvisnosti od matere. Zaradi očetove odsotnosti otrok čuti občutek krivde, kjer sami sebi pripisujejo krivdo za dogajanje (Žmuc – Tomori, 1989). Očetova prisotnost ni le zaželena, temveč je nujna. Otrok lahko vse svoje življenje živi v strahu in brez

misli, da ga bo kdo obvaroval pred nevarnostmi. Oče je namreč tisti, ki mu pripisujemo vlogo zaščitnika in tisti, ki družini daje občutek varnosti (Tambolaš, 2006).

Raziskave na tujem so pokazale, da se otroci, ki so živeli skupaj z aktivnim očetom, večkrat vedejo prosocialno, med seboj si priskočijo na pomoč in so bolj usmerjeni v raziskovanje zunanjega sveta (Rosenberg in Brandford, 2006). Ne smemo pa pozabiti, da je prav tako povezanost med staršema tista, ki otroku omogoča uspešno identifikacijo in osebnostni razvoj (Čačinovič Vogrinčič, 1992). Tudi avtorica Žmuc –Tomori (1989) zagovarja vpliv, ki ga ima odnos med partnerjema na osebnostni razvoj otroka.

2.4.2 *Vpliv na otrokovo spolno vzgojo*

Posebnost manka očeta pri dečkih se kaže pri spolni vzgoji, ki se začne oblikovati že zelo zgodaj. Kaže se tudi v slabem ali pomanjkljivem konceptu o sebi, ki se izraža na risbah, kjer rišejo ženske značilnosti in znamenja, ki govorijo o težavah v identifikaciji. Težave imajo lahko tudi v navezovanju stikov zunaj družine, predvsem z dekletimi, do katerih so zelo osvajalski, pogosto jih tudi menjavajo. Dečki, ki pogrešajo lik očeta v družini, potrebujejo še pred obdobjem adolescence občutek sprejetosti med vrstnike. Pogoste so tudi težave v agresivnosti, samonadzoru in avtoriteti. Vso tesnobo in neudobje, ki ga doživljajo, preganjajo z drznim, agresivnim vedenjem. To naj bi jim prineslo ugled pri vrstnikih. Tako vedenje pa jih oddaljuje od konstruktivnega in premišljenega vedenja in uveljavljanja (Žmuc –Tomori, 1989). Fant lahko v primeru, da svoje moškosti ne najde preko očeta, pridobi občutek strahu do ženskega sveta (Arenes, 2003).

Dekleta imajo pri odraščanju brez očeta manj težav, najbolj ogroženo je oblikovanje spolne vzgoje, ob tem pa odraz stiske. To razrešijo z umikom iz družbe, z vedenjem, ki ni spremenljivo. Prve spolne težnje jo spravlja v zadrego, zatekajo se k duhovnim vrednotam. V drugo skrajnost pa se poveča zanimanje za fante in spolno vzgojo. Včasih v spolnosti celo iščejo nadomestek za željna čustva, neustrezna izbira partnerja, erotično razočaranje in hladnost. Pogosta je tudi nesposobnost doživljanja orgazma. Težave pa imajo prav tako v navezovanju socialnih stikov, kar se kaže z rušenjem organizma navznoter – v depresiji, zaničevanju in samopoškodbah (Žmuc –Tomori, 1989).

Tako pri fantih kot pri dekletih pa manko očeta povzroči negotovost in pomanjkanje zaupanja (prav tam).

Če dobro opazujemo, vidimo, da se v starejših letih močno opazi odnos otoka do matere in očeta, čeprav se nam zdi, da je enakovreden. Otroci se z materjo dlje časa pogovarjajo in so

nanjo čustveno bolj navezani. To se kaže tudi v domu ostarelih. Redko namreč naletimo na ostarelega očeta, ki bi ga njegovi otroci vsak dan obiskovali in vozili na sprehode; to opazimo pri ostarelih materah. Vse to pa je povsem logična posledica prevladovanega materinstva in izključenega očetovstva. Tako so matere za svoje otroke do konca življenja »pomembne druge«, očetje pa »nepotrebni drugi«. Vloga matere in očeta se enako kaže tudi po smrti (Brajša, 1987).

EMPIRIČNI DEL

4 RAZISKAVA

4.1 Namen in cilj raziskave

Vlogi staršev v družini nista statični, ampak sta komplementarni (Arénes, 2003), zato je pomembno, da imata oba starša pregled nad otrokovimi potrebami (Juul, 2011). Otrok je odgovornost obeh staršev, zato ima moški vso pravico do popolnega očetovstva od spočetja otroka pa vse do konca njegovega življenja (Brajša, 1987).

Otrok očeta doživlja kot avtoriteto, kot osebo, ki postavlja merila in meje. To otrok vgradi vase kot nek simbol sodnika, ki odloča o tem, kaj je prav in kaj ne. Sprva so njegove omejitve tiste, ki prihajajo od zunaj. Otrok jih nato ponotranji, s tem pa se približa tudi očetu. Nosijo ga v sebi, saj postane njihov vodnik; tisti, ki kaznuje in nagrajuje (Žmuc – Tomori, 1989).

Otrok ni le materina skrb in spočetje, temveč je odgovornost obeh. Oče prihodnosti se bo zavedal sebe kot očeta in ne le kot nekoga, ki je bil deležen pri spočetju in materialni skrbi za otroka (Brajša, 1987). Pomembna je pripravljenost, da se moški seznanijo z ženskim svetom in obratno. Pomembno je razumevanje, predvsem pa se ob tem naučita, kako uravnati razlike med spoloma in jih sprejeti (Juul, 2011). Oče namreč ni le tisti, ki skrbi za mater. Pri otrokovem rojstvu sodeluje še v času, ko je v maternici. To očetu daje pravi pomen v obdobju priprav na očetovstvo (Brajša, 1987).

Kot strokovna delavka v vrtcu in upam, da nekoč kot mamica, se zavedam pomembnosti tako materine kot očetove vloge pri vzgoji otroka. Namen diplomskega dela je zato ugotoviti, kakšne poglede imajo očetje različnih starosti na starševstvo, natančneje na njihovo vlogo v družini.

4.2 Raziskovalna vprašanja kvalitativne raziskave

V skladu s cilji sem si zastavila naslednja raziskovalna vprašanja,:

R1: Kako se je po mnenju intervjuvanih očetov očetovstvo skozi čas spreminjalo?

R2: Kako je, po mnenju intervjuvanih očetov, vloga matere ločena od vloge očeta?

R3: Na kakšen način se po mnenju intervjuvanih očetov vlogi očeta in matere med seboj dopolnjujeta?

R4: Kakšna je po mnenju intervjuvanih očetov vloga očeta v prihodnosti?

4.3 Raziskovalna metoda

Prvi del diplomskega dela je bil teoretičen. S pomočjo analitično-deskriptivne metode sem analizirala literaturo, opredelila pojme in vsebino, ki so mi pomagali pri raziskovanju v nadaljevanju.

V drugem delu sem izvedla kvalitativno raziskavo, in sicer šest pol-strukturiranih intervjujev z očetmi različnih starosti. Dva izmed teh sta mlada starša, stara do 35 let, druga dva sta stara do 50 let, zadnja dva pa starejša od 50 let. S primerjavo med očetmi različnih starosti sem ugotavljala, kako se očetovstvo in njegova vloga skozi čas spreminjata. Vsakemu sem postavila 5 vprašanj. Odgovore sem kodirala in nato interpretirala.

4.4 Raziskovalni vzorec

Moj vzorec so predstavljali očetje različnih starosti iz okolice mojega doma. Prvo starostno skupino, ki sem jo opredelila do 35 let, predstavljata intervjuvanec 1, ki je star 29 let, in intervjuvanec 2, ki je star 31 let. Drugo starostno skupino predstavljajo očetje, stari med 35 in 50 let. Vanjo sem uvrstila intervjuvanca 3, ki je star 43 let, in intervjuvanca 4, ki je star 45 let. V zadnjo, tretjo skupino, sem vključila očete, starejše od 50 let. Intervjuvanec 5 je tako star 59 let, intervjuvanec 6 pa 69 let.

4.5 Merski instrument

Pol-strukturirani intervju je vseboval štiri glavna vprašanja, ki so mi omogočala pridobitev odgovorov na že prej zastavljena raziskovalna vprašanja. Vsako glavno vprašanje je vsebovalo podvprašanja, ki so mi pomagala pri vodenju intervjuvanca in pridobitvi informacij za interpretacijo.

Prvi sklop je vseboval vprašanje o spreminjanju očetovstva skozi čas. Pri tem gre za vprašanja o opisu očetove vloge v družini, primerjavi očetovstva danes in v preteklosti in vprašanje o tem, zakaj se je vloga v primerjavi s preteklostjo tako spremenila. Drugi sklop je vključeval njihovo otroštvo, vzgojo, ki so je bili deležni, ter vlogo, ki sta jo pri tem imela oče in mater. Tretji sklop se je nanašal na dopolnilno vlogo matere in očeta ter kaj lahko glede tega naredimo. Četrti, zadnji sklop, pa je vseboval vprašanja o očetovstvu v prihodnosti, spreminjanju vloge očeta in o tem, kako velike bodo spremembe, če bodo.

5 REZULTATI IN INTERPRETACIJA

5.1 Spreminjanje očetovstva skozi čas

Pri prvem raziskovalnem vprašanju nas je zanimalo, kako se je po mnenju intervjuvanih očetov spreminjalo očetovstvo skozi čas (R1). Intervju sem tako začela z raziskovanjem očetovstva skozi čas, pri tem pa me je najprej zanimalo, kako bi intervjuvanci opisali sebe kot očeta.

Preglednica 1: Opis očetov

INTERVJUJUVANCI	ODGOVORI
i1	<i>»Kot oče sm pomoje dobr, ampak včasih bi se jim mogu bolj posvetit.«</i>
i2	<i>»Trudim se po najboljših močeh, da bi bil dober oče, za vzgled in da bi bila otroka ponosna name. Probam ohranjat tisto pravo mero ljubeznivosti na eni in »trde« vzgoje na drugi strani. Delam tut napake, ampak se skušam na njih učiti in jih ne ponavljat.«</i>
i3	<i>»Zelo sem strog, vendar na koncu popustim.«</i>
i4	<i>»Sm ful popustljiv, v večini primerov. Kr žena prav, da ni prou, da se kregam na otroka zarad kšne malenkosti, k se zgodi v službi, ker premal vem, kako je blo čez dan z njima.«</i>
i5	<i>»Nisem ne strog, sem bolj optimist, nisem preveč skrben. Ko se gre za delo, nisem strog, počasi vse zrihtamo, ampak kar se mora narediti, hočem, da je narejeno. Nisem paničen.«</i>
i6	<i>»Načelen in strog.«</i>

Intervjuvanec 1 (v nadaljevanju i1) je sebe opisal kot dobrega očeta, ki pa zna povzdigniti glas. Tudi intervjuvanec 2 (v nadaljevanju i2) je trdil, da se trudi biti dober oče, želi, da bi bila otroka nanj ponosna, hkrati pa želi ohranjati pravo mero ljubeznivosti in na drugi strani trde vzgoje. Oba sta pri vzgoji dosledna in ohranjata potrpežljivost. Prav tako sta oba mnenja, da se vzgoja kot taka ni veliko spremenila, i1 meni le, da oče pri njem nikoli ni imel vloge pri previjanju in vzgoji, kot jo ima sam sedaj. Kot pravi Brajša (1987) je nujno, da starša enakopravno sodelujeta tako pri negi kot vzgoji, saj je to edina pot do enakovredne razdelitve vlog in zadovoljstva. Devjak (2013) doda, da danes ni več razlik v vsakodnevnih opravilih, zato ima oče pomembno vlogo tudi pri negi. V primerjavi z njima je intervjuvanec 3 (v nadaljevanju i3) zelo strog, a tudi popustljiv. Nasprotno je intervjuvanec 4 (v nadaljevanju i4) zelo popustljiv. Tudi njegova žena pravi, da mu ne dovoli, da se jezi na otroke, ko pride pozno domov, saj o njih ve premalo, da bi

se lahko razburjal. Intervjuvanec 5 (v nadaljevanju i5) sebe opisuje bolj kot optimista, kot ne preveč skrbnega. Ko gre za delo, tudi ni strog, saj se vse uredi, ampak hoče, da je narejeno. Tudi ni paničen. Intervjuvanec 6 (v nadaljevanju i6) je odgovoril kratko in jedrnato, da je strog in načelen.

V nadaljevanju me je zanimala njihova vloga v družini, zato sem intervjuvance prosila, da le-to opišejo.

Preglednica 2: Vloga očetov v družini

INTERVJUVANCI	ODGOVORI
i1	<i>»Sm bolj vztrajen, manj popuščam, kadar je potrebno narediti red, povzdignem glas, ampak sem zelo vztrajen. Drugače pa skrbim za nego in vzgojo sam, kuham ne, bi pa, če bi blo potrebno.«</i>
i2	<i>»Zdi se mi, da je moja vloga pomembna, poskušam ohranjat mirno kri in se odgovorno spopadat z izzivi v zakonu, pri vzgoji otrok in poslu. Z ženo mava zelo lep odnos in se tudi zmenva za vsako stvar, nikol si nisva navzkriž.«</i>
i3	<i>»Moja vloga je, da postavim meje pri vzgoji, pri šoli se umaknem.«</i>
i4	<i>»Jo mam res bl mal, edino omogočam jim dober standard življenja. Sm predvsem finančni preskrbovalec. Žena ne dela, ker vem, da mam tak posel, da dobr zaslužm in rajš vidm, da js delam ornk, pa pridem domov, da je skuhan in pospravljen in da majo otroci vse za šolo, k pa da bi oba delala in to ne bi blo tko narejen, kot je treba. S tega razloga tut delam samo js, žena doma vse to poskrbi.«</i>
i5	<i>»Sem večinsko finančni preskrbnik, velik delam. Prepustim se dogodkom. Če je kj potrebno, da kakšenga kam peljem, to naredim.«</i>
i6	<i>»Da sem bil zlo liberalen, ampak ko je bilo treba, sem udaril po mizi.«</i>

I1 svojo vlogo predstavi s tem, da je vztrajen in manj popustljiv kot žena, skrbi pa za nego in vzgojo otroka, kuha ne, vendar bi, če bi bilo potrebno. Tudi i2 se je strinjal s pomočjo pri vzgoji in negi, dodal je še njegov lep odnos z ženo, s katero se trudita, da se zmenita za vsako stvar in si ne stojita nasproti. Tudi i3 ima pomembno vlogo pri vzgoji, in sicer za postavljanje meja, pri

šoli se umakne in to prepusti ženi. I4 ima v nasprotju z vsemi prej naštetimi malo vloge, edina njegova vloga je, da otrokom omogoča dober standard življenja. Je predvsem finančni preskrbovalec. Žena ne dela, ker opravlja delo, kjer dobro zasluži in raje vidi, da sam dela cele dneve, žena pa poskrbi za gospodinjstvo in otroke. Tudi i5 je na to vprašanje odgovoril podobno kot i4, da je predvsem finančni preskrbovalec, pelje pa otroke kam, če je to potrebno. Vloga i6 je, da je zelo liberalen, ampak, če je potrebno, udari po mizi. Ob tem se povezujemo z družbo, ki je po tradiciji ločevala in strogo določila, kakšno vlogo bo imel v družini oče ter kakšno mater. V vsakdanjem življenju je pri vzgoji vidna še dandanes (Rener, 2008), kot je bilo razvidno pri odgovoru i1 in delno i2. Oba skrbita za nego in vzgojo, kot je omenil predvsem i1, a po navadi z njegovega otroštva zna povzdigniti glas, ko je to potrebno.

V preteklosti so imeli očetje večinsko vlogo hranilca in avtoritete, s spremembo družbe pa se je pojavilo tudi novo očetovstvo, ki je vzpostavilo premik očeta na raven ljubeče in predvsem človeške vloge v družini (Zore, 2007). Novo očetovstvo se v Sloveniji kaže predvsem v večji vpletenosti očetov v odnosu z otrokom (Švab, 2001). Oče tako ni več le ekonomski skrbnik v družini, kot to opisujeta i4 in i5, temveč se lahko enakovredno vključuje in se posveča prevzemanju odgovornosti pri vzgoji in negi otroka. S tem predstavlja podporo tudi partnerki (Švab, 2001). To pa ne pomeni, da se pogled na očetovstvo ni spremenil. Veliko moških je namreč spremenilo pogled na očetovstvo, vendar se standardi dobrega očetovstva še vedno razumejo kot hranilna in dopolnilna vloga (Rener, Humer, Žakelj, Vezovnik in Švab, 2008).

Zanimalo me je tudi, kako bi intervjuvanci primerjali njihovo vlogo v družini z vlogo, ki so je bili deležni sami.

Preglednica 3: Primerjava med sedanjo in preteklo vlogo

INTERVJUVANCI	ODGOVORI
i1	<i>»Dosti podobna, ampak naprimr moj oče nas ni nikol previu al pa kej tko. Opravljam več pomoči pri vzgoji in negi otroka ala vstajanje ponoči, previjanje, kopanje, hranjenje pa tko.«</i>
i2	<i>»Ni bistvenih razlik, oba starša sta mela pomembno vlogo v sicer ločeni družini, vsak na svoj način, vendar sta bli obe odigrani korektno. Ne vem, če mi je kej mankal. Mislm da ne.«</i>
i3	<i>»Zelo podobna, samo, da je on igral pri vzgoji manjšo vlogo. Imam veliko vlogo pri vzgoji, oče je pri tem ni imel, to se mi zdi ključna razlika. Ostalo je isto.«</i>
i4	<i>»Vloga je bla zlo podobna, edino razlika je, da moj oče sploh ni bil skrben, nikol me ni vprašal, kako je blo v šoli. Js vedno vprašam otroke, kako so in kje so, čeprou sm mal z njimi. Skupi smo vsaj ob nedeljah, vedno gremo na kkšn izlet. Al pa na morju. Tega prej ni blo. «</i>
i5	<i>»Tut moj ati je bil optimist, finančno sem bolj skrben kot moj ati. Ati je naredil vse za kmetijstvo, ni dal poudarek na otroke, da bi si kj privoščil, niti nismo mel. V tem sem boljši, delam in poskrbim, da majo otroci vsega dovolj, tut če mene ni velik doma.«</i>
i6	<i>»Sta si zelo podobni, ni velikih razlik. Žena je velik več vedla. Če je bilo kaj narobe, je rekla, no, dej jih. Če sem bil pregrob, je tudi popustila.«</i>

I1 meni, da sta si vzgoji, ki jo je dobil od staršev in vzgoja, ki jo predaja naprej, zelo podobni, razlika je v previjanju in vzgoji ter tempu življenja. I2 doda, da je živel v ločeni družini, a nikoli ni imel občutka, da mu kaj manjka. Tudi i3 je mnenja, da je vzgoja zelo podobna, razlika je le v tem, da oče pri njem ni imel vloge pri vzgoji. Tudi i4 se pridružuje z mnenjem, da je vloga zelo podobna, razlika je v tem, da njegov oče sploh ni bil skrben, nikoli ga ni vprašal, kako je bilo v šoli. Čeprav je malo z otroki, jih vedno vpraša, kako so, skupaj so vsaj ob nedeljah na izletih, na morju. Pri njem, kot otroku, tega ni bilo. Tudi oče i5 je bil optimist, vendar i5 meni, da je finančno bolj skrben kot njegov oče, ki je vse naredil za kmetijstvo, ni pa dal poudarka na otroke, da bi si kaj privoščili. V tem se sam sebi zdi boljši od pokojnega očeta – vedno poskrbi,

da imajo otroci dovolj vsega, tudi, če ga ni veliko doma. I6 tudi meni, da sta si vzgoji zelo podobni, žena je veliko več vedela in je velikokrat rekla, naj jim da vzgojno. Če pa je bil pregrob, je hitreje popustila.

Vloga očeta v družini je bila jasna, vse dokler se niso začele spremembe v razmerju med spoloma in med generacijami (Zavrl, 1999 po Skušek, 1993). Današnji očetje so tako v primerjavi s svojimi očeti aktivnejši in se zavedajo svoje vloge v družinskem življenju (Juul, 2011; Rener, Humer, Žakelj, Vezovnik in Švab, 2008). Par je tisti, ki oblikuje družino (Arenes, 2003) in če so bili otroci do 20. st. predvsem ekonomska dobrina staršev, so od takrat naprej del naše prihodnosti (Devjak, 2010 po Perič 2010).

Nadaljevala sem z iskanjem odgovorov o razlogih za spremembo vloge očeta, ki je veljala s preteklosti.

Preglednica 4: Vzroki za spremembe

INTERVJUVANCI	ODGOVORI
i1	»Tempo življenja se je ful spremenu, včasih so moški več delal in bolj služili, ženske pa so skrbele za otroke. Dons so pa velik vsi po službah in imajo vsi enak prostega časa. Smo pa tudi moški danes bolj poženščeni, ženske pa to znajo izkoristt kr fajn.«
i2	»Ne bi reku, da se je tko zelo spremenila, mislm, da je tut v preteklosti večina očetov svojim otrokom želela le dobr, ampak pa zarad načina življenja, ko so imeli očetje največkrat vlogo preživljanja družine, niso mogli bit tko vpeti v vzgojo otrok, kot sedaj.«
i3	»Ker se sedaj od otrok pričakuje mnogo več, kakor se je včasih.«
i4	»Nevem, verjetn zarad načina življenja, ampak pr men se ni tok zlo. Prevzel sm firmo od očeta in se je ves deu prenesu name in je še dost podobn.«
i5	»Mislm, da se veliko lastnosti podeduje, veliko imam lastnosti po atiju. Moj ati ni imel nikoli opravka z denarjem, tudi pri meni je žena glavna za plačevanje položnic, denar imava skupen. Imam svoje stvari, ki jih plačujem. Zdi se mi, da se pr men ni veliko spremenilo, kar se pa je, se je zaradi drugačnih potreb. Zdi se mi, da sem zelo podoben pokojnemu očetu, ne rabim veliko, sam zdravje in delo in sredstva za delo, ki jih rabim.«
i6	»Moj sin je v drugačnem svetu gor rasu in je logično, da se je zdaj velik spremenil. Je pa tut odvisno od karakterja in spola otroka, ali je fant ali dekle.«

Na vprašanje vzrokov za spremembo pri vlogi očeta v družini i1 meni, da se je spremenil tempo življenja, moški so včasih več delali in bili zaslužnejši za materialne stvari, ženske pa so imele vlogo vzgoje. Danes imajo vsi enako prostega časa. Po 2. svetovni vojni so si namreč v zahodnih državah ženske izborile več svobode, vse več jih je bilo zaposlenih, izborile so si tudi nadzor nad rodnostjo (Arenes, 2003). I1 meni tudi, da so moški danes bolj poženščeni, ženske pa to znajo izkoristiti. I2 meni, da se ni spremenila vloga, saj so očetje otrokom želeli le dobro, ampak so zaradi načina življenja imeli največkrat vlogo tistega, ki preživlja. Tudi niso mogli biti vpeti v vzgojo otrok, kot so sedaj očetje. I3 meni, da se sedaj od otrok pričakuje mnogo več, kakor

se je včasih. I4 trdi, da zaradi načina življenja, a če gleda samo nase, se ni toliko spremenilo. Prevzel je očetovo podjetje, zato je bilo vse delo preneseno nanj. I5 meni, da se veliko lastnosti podeduje, saj ima veliko lastnosti po očetu, ki tudi ni nikoli imel opravka z denarjem, kot ga nima tudi sam. Ima svoje stvari, ki jih plačuje in za njih skrbi, za vse ostalo skrbi žena. Imata skupni kapital. Zdi se mu tudi, da se pri njemu ni veliko spremenilo, kar pa se je, se je zaradi drugačnih potreb. Tudi sam ne potrebuje veliko, le zdravje, delo in sredstva za delo. I6 meni, da je njegov sin rasel v drugačnem svetu in je logično, da je drugače. Dodaja tudi pomembnost karakterja in spola. Nekateri menijo, da manko bolj vpliva na fante; to naj bi veljalo predvsem v obdobju adolescence. Fant zato nujno potrebuje prisotnost moškega, po katerem se lahko ocenjuje; prav tako potrebuje dekle žensko, s katero se lahko primerja (Arenes, 2003). Pomembno je, da otrok v očetu vidi »sodelavca«, po katerem se zgleduje v smislu spretnejšega in iznajdljivejšega. Postavlja si ga tudi za merilo ne le za eno generacijo, temveč tudi za naprej, ko bo tudi sam postal oče (Žmuc –Tomori, 1989).

5.2 Materina in očetova vloga

Z naslednjim raziskovalnim vprašanjem (R2) sem želela izvedeti, kako je vloga matere ločena od vloge očeta. Najprej me je zanimalo otroštvo intervjuvancev.

Preglednica 5: Otroštvo

INTERVJUVANCI	ODGOVORI
i1	<i>»Tist, kar se spomnim, super. Nč mi ni manjkal.«</i>
i2	<i>»Otroštvo lahko opišem kot lepo, ampak tudi razburljivo, ker mi je dal sam velik življenjskih izkušenj.«</i>
i3	<i>»Čist luštno, razen kadar je oče ponorel, to ni bilo velikrat, ker je velik delal.«</i>
i4	<i>»Čist uredi, brez posebnosti.«</i>
i5	<i>»Nobenih dejavnosti, nobene košarke, instrumentov, samo žoga po dvorišču. Trdo smo delali, že pred šolo, tja smo hodil s kolesom, tudi po šoli delo, čiščenje.«</i>
i6	<i>»Nič ni blo razkošno, nč pa nam ni manjkal Z majhnimi stvarmi smo bli zadovoljni. Nismo velik želeli, tudi tega tko ni bilo, ni bilo niti potrebe.«</i>

Tako i1 kot i2 sta povedala, da je bilo njuno otroštvo super. I2 doda, da je bilo njegovo otroštvo tudi razburljivo, kar pa mu je dalo veliko življenjskih izkušenj. Tudi otroštvo i3 in i4 je bilo

super. I3 doda, da razen takrat, kadar je oče ponorel. I5 otroštvo opisuje kot čas brez dejavnosti, košarke, instrumentov, njihovo igro je predstavljala le žoga po igrišču. Trdo so delali že pred šolo, kamor so se vozili s kolesom, tudi po šoli so delali. I6 prav tako otroštvo opisuje kot čas brez razkošja, vendar doda, da jim ni manjkalo ničesar, saj so bili zadovoljni z majhnimi stvarmi. Tudi ni bilo potrebe po drugih stvareh. Devjak (2010 po Perič 2010) meni, da so današnji otroci enaki kot pred nekaj desetletji, imajo enake potrebe, enake interese. Svet danes je drugačen, pogledi na otroka pa se spreminjajo, spreminja se vzgoja.

V nadaljevanju so intervjuvanci pripovedovali o spominih na vzgojo ter o tem, kdo je bil pri vzgoji strožji.

Preglednica 6: Spomini na vzgojo

INTERVJUVANCI	ODGOVORI
i1	»Vzgoja je bla kar trda, velik smo delali, ampak ko je blo narejen, je bil pa tudi čas za traparije.« »Oče. Me je meu kr pod kontrolo, pa še k sm moški.«
i2	»Bil sem otrok ločenih staršev, večinoma me je vzgajala mami. Vloga očeta je bla sicer postranska, ampak nč manj pomembna, ker mi je v pravih trenutkih znal dati tisti pravi pogled na življenje.« »Noben ni bil pretirano strog, vsaj ne spomnim se, ni blo potrebe.«
i3	»Prave vzgoje kakor zdej ni bilo, smo bili prepuščeni sami sebi.« »Mogoče mater strožja, ampak bi bolj reku da noben. Važno je bilo, da vejo, da si živ, da si nekje in prideš nazaj.«
i4	»Več je vzgajala mami, jasno, oče je delal.« »Mater. Vedno je tist, k več vzgaja, bolj strog.«
i5	»Prepuščen sem bil samemu sebi, vzgoja je bila edin za delat, nič družga.« »Stroga nista bla, edino oče bolj za delo, sam sem mel zavest, kaj moram naredit. Tega sem bil vajen. Tud voljo sem mel do dela.«
i6	»Js sm mel vojaško vzgojo, tudi k sm bil star 18 let, predn sem šel v vojsko, me je oče z opasačem nagonu.« »Definitivno oče.«

Vzgoja pri i1 je bila kar trda, saj so veliko delali, a vseeno imeli čas za traparije, ko je bilo vse končano. S tem doda, da je bil strožji oče. I2 je večinoma vzgajala mami, bil je namreč otrok ločenih staršev. Doda, da je bila vloga očeta postranska, a vseeno nič manj pomembna v pravem pogledu na življenje. S tem pa doda, da noben ni bil pretirano strog, vsaj ne spomni se. I3 meni, da ni bilo prave vzgoje in so bili tako prepuščeni sami sebi. S tem odgovori tudi na naslednje vprašanje, da nihče ni bil pretirano strog, a če bi moral izbrati, bi rekel, da mami. I4 meni, da je več vzgajala mami, zato je bila tudi strožja. Vzgoja i5 je bila prepuščena samemu sebi, edina vzgoja je bila delo. I6 vzgojo opisuje kot vojaško. Spominja se tudi svojih 18 let, ko ga je oče natepel s pasom. I5 dodaja, da starša nista bila stroga, le oče je bil za delo, vendar je imel sam zavest in voljo, kaj mora narediti. I6 kot bolj strogega navaja očeta.

Vloga očeta v družini se je skozi zgodovino spreminjala, z razvojem razredne družbe pa je prišlo do razdelitve vlog. Mati je skrbela za nego, vzgojo in potrebe otrok, medtem ko je oče skrbel za disciplino in pravila za lažjo prilagoditev otrok na svet izven družinskega življenja (Žmuc – Tomori, 1989). Po letu 1970 so moški začeli prevzemati skrb in odgovornost v družini ter tako postali sestavni del družine. V tej generaciji moški niso želeli prevzeti vzgoje svojih očetov, tega so se bali in so zato pogosto posnemali matere in se tako začeli soočati z novimi nalogami (Juul 2011).

Zanimala me je tudi vloga matere in očeta v njihovih družinah.

Preglednica 7: Vloga matere in očeta s preteklosti

INTERVJUJUVANCI	ODGOVORI
i1	<i>»Oče je sam enkrat reku, kaj je treba narest, brez pregovarjanja, pri mami sem pa loh ovinkaru kokr čš.«</i>
i2	<i>»Bistvenih razlik ni blo, oba sta mi poskušala vcepiti ljubezen do narave, dela. Z mano sta bla zelo strpna, kot sem tudi zdaj do svojih otrok sam.«</i>
i3	<i>»Oče je mel vlogo, da je povedal, kdaj je meja, mami je kuhala, lačni nismo bili, spomnila nas je, da gremo v šolo, ni drugih stvari. Med njima je razlika, ker mamice ne zmorejo postavljati trdnih mej, z otrokom se preveč spustijo v pogovor, otrok starša prebere in s tem zmaga. Rabi nekoga, kot je oče, da reče konc. Mamico čustva preveč raznežijo in popustijo.«</i>
i4	<i>»Mami je mela vse čez, oče bl kr smo delal, tut nč ga ni blo doma. Oče niti ni meu časa za vzgojo, ker je skos delou.«</i>
i5	<i>»Posebne vloge nista mela, mama je kuhala, ati je delal. Ni bilo družga. Ker je tako bilo, tako smo bli vajeni že od malga. Vsak je delal tist, kar je znal.«</i>
i6	<i>»Mami je kuhala, oče je držal red. Tko je bilo, tako smo navajeni.«</i>

Pri i1 je oče svojo vlogo izpolnjeval brez pregovarjanja, v nasprotju pa je pri mami lahko ovinkaril. I2 meni, da ni bilo bistvenih razlik, saj sta mu oba skušala vcepiti ljubezen do narave in dela. Oba sta bila zelo strpna, kar sta tudi v veliki meri prenesla nanj. Tako i3 kot i4 sta podobnega mnenja glede vloge posameznega starša. I3 meni, da je bila očetova vloga postavitev meja, mamina pa kuhanje in opomnik za hojo v šolo. Med njima je po njegovem mnenju razlika zato, ker se z otrokom preveč spustijo v pogovor, čustva jih preveč raznežijo in zato popustijo. Otrok to prebere in zmaga, oče pa samo reče konec in ni več pogovora in pregovarjanja. I4 je odgovoril, da je imela mami vse čez, oče pa tisto, kar so delali, saj ga ni bilo veliko doma. Med njima pa je po njegovem mnenju razlika ta, da oče niti ni imel časa za vzgojo ali kar koli, ker je veliko delal. I5 pove, da nihče ni imel posebne vloge kot to, da je oče delal, mati pa kuhala. To pa je bilo zato, ker je vsak delal tisto, kar je znal. I6 prav tako pravi, da je oče držal red, mami je kuhala, ker so bili tako navajeni. Očetje so bili nekoč nedosegljivi, saj niso bili nikoli prisotni. Predvsem so bili odsotni na področju čustvovanja (Juul, 2001). Današnji otroci so po

Devjak (2010 po Perič 2010) enaki kot pred nekaj desetletji, imajo enake potrebe, enake interese, le svet danes je drugačen, pogledi na otroka se spreminjajo, s tem pa se spreminja vzgoja. Spremembe v vzgoji je uravnaval tudi spremenjen koncept družine in diskurz o otroštvu.

Vlogi, ki so jih imeli intervjuvanci v svojem otroštvu, smo nato primerjali z njihovo vlogo, ki jo ima kot oče, in njegovo partnerko, ki ima vlogo matere.

Preglednica 8: Vloga očeta in matere sedaj

INTERVJUVANCI	ODGOVORI
i1	<i>»Dost podoben, s tem da danes mam tudi js kdaj prov, ne samo mami.«</i>
i2	<i>»Tut pr nama z ženo ni velikih razlik, delujeva usklajeno, kot misliva, da je prav. Iz dneva v dan se učiva.«</i>
i3	<i>»Mami vloži ogromno čustev, odgovorov. Jaz dajem bolj direktne odgovore, otrok takrat malo zajamra pri mami. Kot oče ga postavim bolj na realna tla, ki niso lih luštna. Je le ja ali ne.«</i>
i4	<i>»Pr nama zlo podoben, skor isto, žena ve za vse, ma vse pod nadzorom.«</i>
i5	<i>»Mami je bolj stroga, več komplicira, več ima nadzora nad otroki, jaz se ne sekiram za vsako malenkost. Jaz delam in služim, za kaprice otrok se ne sekiram, saj so pridni. Ob hujših stvareh nastopim, ampak ni blo nikol prov hudo. Bl samo tko, če je treba kej delat, rečem tkt pa tkt gremo in je narejen kot rečem.«</i>
i6	<i>»Odvisno od karakterja, ampak ženske so velik veljave dobile. Kar ženska reče, tako bo.«</i>

Vlogi se i1 in i2 zdita zelo podobni, le i1 doda, da ima sedaj tudi on kdaj prav, ne le žena. I2 pa pove, da z ženo delujeta zelo usklajeno, kot mislita, da je prav, saj se učita iz dneva v dan. I3 meni, da je glavna razlika ta, da mami vloži ogromno čustev in odgovorov, on pa daje bolj direktne odgovore. Arenes (2003) meni, da imajo nekateri starši danes velike težave z avtoriteto, saj se preveč poistovetijo z otroki. Perko (2008) doda, da je oče tisti, ki v življenju otroka predstavlja avtoriteto, vendar si jo mora s svojimi besedami, navodili in zahtevami pri otroku prislužiti.

Pri i4 je z vzgojo zelo podobno, skoraj enako – žena vse ve in ima vse pod nadzorom. I5 meni, da je mami bolj stroga, več komplicira in ima več nadzora, on se ne sekira za vsako malenkost. Dela in služi ter se ne sekira za kaprice otrok. Meni, da so pridni, zato nastopi ob hujših stvareh (bilo jih je malo). Bolj se vpleta in daje navodila za delo. I6 meni, da je odvisno od karakterja posameznikov, vendar trdi, da so ženske dobile precej veljale. Tako kot rečejo, tako je. Premoč mater v zvezi z otrokom je splošno znana, kot je tudi premoč moških nad kapitalom oz. nad vzdrževanjem družine (Juul, 2011). Ob tem se na stranski tir postavlja odnos med otrokom in očetom, ki otroku omogoča zanesljivejše korake v njemu neznan svet. Otrok se tako trudi, da bi ga oče pohvalil in opazil (Žmuc – Tomori, 1989).

5.3 Dopolnjevanje med materjo in očetom

Pri tretjem raziskovalnem vprašanju (R3) me je zanimalo, kako se vlogi matere in očeta pri vzgoji lahko dopolnjujeta. Najprej sem intervjuvance vprašala, kako se lahko vlogi matere in očeta pri vzgoji dopolnjujeta.

Preglednica 9: Načini dopolnjevanja

INTERVJUVANCI	ODGOVORI
i1	<i>»Tko da mata vedno isto mnenje pred otroki, da se ne kregata v pričo njih, ampak takrat, ko jih ni zraven, če je že potrebn. Itak, da se skregaš, sam je pa treba to rešt s kompromisom.«</i>
i2	<i>»Predvsem morata delovati usklajeno, meti iste cilje, če so kakšna nestrinjanja, naj jih rešujeta ob odsotnosti otrok.«</i>
i3	<i>»Pogovarjat se morta in povedat, kaj želita.«</i>
i4	<i>»Da starša skupi držita, otrok ne sme občutt, da se midva ne strinjava.«</i>
i5	<i>»En da predlog in se pogovoriva, da najdeva skupno točko.«</i>
i6	<i>»Tko, da se pogovarjata in sta enotna. Če sta pametna, je lahko vzgoja enostavna, samo pogovarjat se je treba.«</i>

Intervjuvanca, tako i1 kot i2, menita, da morata imeti starša pred otroki enako mnenje, v primeru nestrinjanja pa naj to rešujeta ob odsotnosti otrok. I4, i5 in i6 se pridružujejo, i3 doda še pomembnost pogovora in izražanje želja, i6 doda še, da je lahko vzgoja v tem primeru zelo enostavna. Devjak (2013) ob tem navaja pomembnost komunikacije v družini, saj kreira človeške odnose in jih utrjuje. Otrok namreč v družini spontano doživlja in spoznava medsebojne odnose med posamezniki, vrednote in njihov medsebojni pogovor (Bergant, 1981).

Intervju sem nadaljevala z vprašanjem o razlogu za dopolnjevanje med staršema.

Preglednica 10: Razlogi za dopolnjevanje

INTERVJUVANCI	ODGOVORI
i1	<i>»Ker otrok vse posluša in potem to zna izkoristit.«</i>
i2	<i>»Pomembno je, da oba starša pred otrokom zagovarjata isto stvar, tut če nista skupaj. Tako bo otrok lažje vse skupi doživljal in sprejemal posledice.«</i>
i3	<i>»Da se ne kregava, midva bi imela težave med sabo pa še z otrokom.«</i>
i4	<i>»Da otrok ne občut, da se midva ne strinjava.«</i>
i5	<i>»Da je dogovor in ne pride do krega.«</i>
i6	<i>»Da ni težav med nama kot staršema in z otroki.«</i>

Tudi pri razlogu za dopolnjevanje staršev sta tako i1 kot i2 odgovorila podobno. I1 meni, da otrok vse posluša in to lahko izkoristi, i2 pa doda, da je pomembno, da zagovarjata enako, tudi če nista skupaj, saj tako otrok vse skupaj lažje doživlja in sprejema posledice. Tudi i3 in i4 menita zelo podobno. I3, i5 in i6 povedo, da zato, da se ne kregata in s tem nimata težav med sabo in otrokom. I4 doda, da otrok ne sme občutiti, da se starša med seboj ne strinjata. Razlike med materjo in očetom vendarle so, vendar se morata med seboj nujno dopolnjevati in biti pri vzgoji enako prisotna (Juul, 2011). Družina mora tako med seboj najti tisti ravnovesje, ki zajema trud vsakega člana (Arenes, 2003). Le skupna vzgoja obeh staršev daje otroku, ne glede na spol, možnost za razvoj povezave med ljubeznijo in avtoriteto, ki sta glavni osi v družinskem odnosu (Žmuc – Tomori, 1989).

Nadaljevala sem z vprašanjem o tem, kaj lahko naredimo za kakovostno dopolnjevanje.

Preglednica 11: Kakovostno dopolnjevanje

INTERVJUVANCI	ODGOVORI
i1	<i>»Treba se je pogovarjat, zakaj nekdo misli tako.«</i>
i2	<i>»Pogovor med staršema, kaj se komu zdi prav in kaj ne, in uskladitev, sam ne pred otrokom.«</i>
i3	<i>»Prej se o tem pogovoriva, da vem, kaj v tem primeru žena želi ali pa kaj js želim.«</i>
i4	<i>»Da se pogovorita, prej se je treba zment. Velikrat se ne strinjava, velikrat me pol žena tko obrne, da ma ona prav, ker sm js tok mal pri vzgoji prisoten.«</i>
i5	<i>»Predvsem pogovor in mnenje obeh.«</i>
i6	<i>»Pogovarjamo se pa sklepamo kompromise.«</i>

Za kakovostno dopolnjevanje je po mnenju i1 potreben pogovor, zakaj nekdo misli tako. I2 odgovarja enako, doda le, naj pogovor ne poteka pred otrokom. I3 in i4 menita enako. I4 le doda, da se velikokrat obrne na ženino stran, saj je pri vzgoji veliko odsoten. Tudi i5 in i6 zagovarjata pogovor. Le skupna vzgoja obeh staršev namreč daje otroku, ne glede na spol, možnost za razvoj povezave med ljubeznijo in avtoriteto, ki sta glavni osi v družinskem odnosu (Žmuc – Tomori, 1989). Pomembno je tudi, da imata, tako mati kot oče, pregled nad tem, kaj otrok potrebuje (Brajša, 1987). Vlogi staršev v družini namreč nista statični, ampak sta komplementarni (Arenes, 2003).

5.4 Razvoj očetovstva v prihodnosti

V zadnjem raziskovalnem vprašanju (R4) me je zanimala vloga očeta prihodnosti. Intervjuvance sem najprej vprašala po njihovem mnenju, kako se bo razvoj očetovstva nadaljeval.

Preglednica 12: Prihodnost očetovstva

INTERVJUVANCI	ODGOVORI
i1	»Upam, da bo še vedno moški 'gospodar', bojim se nasprotno. Ker majo ženske precej veljave, skos bl.«
i2	»Kako se bo nadaljeval, ne vem, upam pa, da v tej smeri, da bo oče čim bolj prisoten pri vzgoji.«
i3	»Slabo, to me je strah, da bo slabo za otroke, ker če ne bo en vedno povedal, kje je meja, ne bo u redu. Že zdej se otroci upirajo, tut sam sistem jim to dovoli, zahtevajo vedno več. Več kot jim sicer pripada, vidijo samo pravice in ne dolžnosti. S tem bo več konfliktov.«
i4	»Odvizn, kakšno službo bo mel moj sin, če gledam nase. Če bo moj sin dobil naprej firmo, bo verjetn isto.«
i5	»Oče bo mel več vloge pri negi in vzgoji, matere so včasih skrbele za to same, samo tkt niso nč delale v službi.«
i6	»Moški se bodo poženščili, moški mora biti moški.«

I1 je na vprašanje odgovoril, da upa, da bo moški še vedno gospodar, a se boji nasprotnega – trdi, da imajo ženske vedno več veljave. Tudi i6 trdi, da mora moški ostati moški in meni, da se bodo v moški v prihodnosti poženščili. Otrok doživlja očeta kot avtoriteto, kot osebo, ki postavlja merila in meje. To otrok vgradi vase kot nek simbol sodnika, ki odloča o tem, kaj je prav in kaj ne. Otrok jih ponotranji in postanejo del lastnega nadzora, s čimer se približa očetu. Tako ga nosijo v sebi, saj s tem postane njihov vodnik; tisti, ki kaznuje in nagrajuje (Žmuc – Tomori, 1989). Perko (2008) doda, da je oče tisti, ki v življenju otroka predstavlja avtoriteto, vendar si jo mora s svojimi besedami, navodili in zahtevami pri otroku prislužiti.

Zanimalo me je tudi njihovo mnenje o tem, kako se bo spreminjala vloga očeta v družini.

Preglednica 13: Spremembe očetove vloge

INTERVJUVANCI	ODGOVORI
i1	<i>»Vse več opravil bo lahko letelo na očeta, sigurn.«</i>
i2	<i>»Oče mora ostati oče, se prav psihično močna oseba, k mora najti rešitev v kriznih trenutkih.«</i>
i3	<i>»Oče bo verjetno vedno več pomagal pri negi, ampak bojim se, da bo izgubil občutek za to, da je moški tisti, ki pove, kdaj je meja. Tut ženske lahko to povejo, itak, samo včasih vložijo preveč čustev in to otrok začuti.«</i>
i4	<i>»Sm mnenja, da bo oče definitivno več pomagal pri vzgoji pa pri negi otroka, ampak v mojem primeru pa res ne vem, kako bo, če moj sin prevzame firmo.«</i>
i5	<i>»Naprej bo šlo po navadah, podeduje se. Občutek imam, da bosta moji hčerki bolj po meni, popustljivi, včasih strogi, sin bo bolj paničen kot mami, ampak tudi deloven. Odvisno je od karakterja, od tega, kje živiš, na kmetiji ali ne. Verjetno bo oče mel skos bolj to vlogo, da bo več pomagal, ker matere niso doma, kot včasih. Drgač pa, delno bo podoben vzgoji, k so jo mel, ampak bo pa velik več pomoči. Tko.«</i>
i6	<i>»Že danes se očetje zelo velik ukvarjajo z otroki kar je prav, ampak poženščili se bodo, kar ni nič slabega, samo moški mora ostati moški.«</i>

I2 ne ve, kako se bo vloga očeta v družini spreminjala, vendar upa, da bo oče čim več vključen v vzgojo. Temu se pridružuje tudi i5, ki vključuje tudi nego, za katero sam ni skrbel. I3 sovpada z i1, ki meni, da bo vse več opravil letelo na očeta. I4 je v svojem primeru videl zelo podobno zgodbo, ker v primeru, da bo njegov sin nadaljeval z vodenjem podjetja, se vse le prenese naprej. Otrok ni le materina skrb in spočetje, temveč je odgovornost obeh, tako matere kot očeta. Oče prihodnosti se bo zavedal sebe kot očeta in ne le kot nekoga, ki je bil deležen pri spočetju in materialni skrbi za otroka (Brajša, 1987). Pomembna je pripravljenost, da se moški seznanijo z ženskim svetom in obratno, da se razumeta in cenita, predvsem pa se ob tem naučita, kako uravnati razlike med spoloma in jih sprejeti (Juul, 2011).

I2 doda, da mora oče ostati oče, psihično močna oseba, ki najde rešitev v kriznih trenutkih. Tako i3 kot i4 sta mnenja, da bo oče več pomagal pri negi, i3 pa se hkrati boji, da bo moški izgubil občutek za to, da je on tisti, ki postavlja meje. Še enkrat pa doda, da ženske vložijo v

vzgojo preveč čustev in otrok to začuti. I4 ponovno omeni svoj primer o prevzetju podjetja. Tudi i5 meni, da se stvari podedujejo. Občutek ima, da bosta hčeri bolj po njem, sin pa bolj po mami. Omenja tudi to, da je pomembno, ali živiš na kmetiji ali ne. Dodaja pa, da bo imel oče več veljave pri pomoči, ker matere niso več doma kot včasih. Del vzgoje bo podoben vzgoji, ki so jo prevzeli od staršev, bo pa veliko več pomoči materam. I6 meni, da se že danes očetje zelo veliko ukvarjajo z otroki, kar je prav, doda pa, da sicer ni nič slabega, če se moški poženšči, vendar mora ostati moški. Tambolaš (2006) meni, da so danes očetje postavljeni pred težko nalogo, saj je verjetno težko prestopiti v vlogo očeta, ki je s svojega otroštva niso vajeni. Vajeni so namreč strogo ločene materine in očetove vloge, pomanjkanja čustev in mehkoše do otrok. S tem govorimo o procesu celotnega oblikovanja vloge, ki jo predstavlja oče, in o prehodu na sodobno vlogo očeta.

V zadnjem delu me je zanimalo, ali menijo, da bo v prihodnosti prišlo do velikih sprememb v vlogi očeta.

Preglednica 14: Velikost sprememb

INTERVJUVANCI	ODGOVORI
i1	<i>»Mislím da ne, odvisno od vsakega posameznika. Je pa prav, da se pomaga.«</i>
i2	<i>»Odgovor na to vprašanje bodo dali naši potomci, ko bodo odgovarjali na tale intervju. Upam, da bodo moji otroci rekli: rad bi bil kot moj oče.«</i>
i3	<i>»Razlike bodo velike, težava bo predvsem odnos med moškim in žensko. Ne bo potrebe, sploh po moškem. Tam, kjer ženske dovolijo, da moški to vlogo izgubijo, je problem, ker potem te fantje nikoli zares ne postanejo moški. Otroci rabjo določeno ostrino.«</i>
i4	<i>»V mojem primeru ne, tko pa bodo. Oče bo velik več pomagov. Zato, ker majo zdejtut ženske pomembne poklice in hodijo v službo in rabijo pomoč pri vzgoji in negi.«</i>
i5	<i>»Kaj pa vem, verjetno bodo. Že pri sinu vidim, da je deloven, isto kot jaz, ampak velik pomaga svoji ženi pri negi. Tega ni prevzel od mene, ker tega nisem delal. Že zdejtso velike spremembe. Veliko je podedoval, velik je pa spremenil glede na razmere.«</i>
i6	<i>»Ja, ampak ne tako velike, kot so vidne že zdejtod vzgoje mojega očeta do moje vzgoje pa do vzgoje mojega sina in drugih očetov. Ker gre svet naprej, vsi delajo in imajo enak časa za vse. Tudi prav je, da so moški več vključeni.«</i>

Glede velikosti sprememb i1 meni, da spremembe ne bodo velike, odvisno od posameznika. Doda pa, da je prav, da se pomaga. I2 to vprašanje prelaga na potomce, za katere upa, da bodo nekoč rekli, da bi bili radi taki očetje, kakor je on. I3 meni, da bodo spremembe velike, težava naj bi bila namreč predvsem v odnosu med moškim in žensko, saj je mnenja, da ne bo več potrebe po moškem. Tam, kjer ženske dovolijo, da moški izgubi svojo vlogo, nastopi težava, saj potem fantje nikoli ne postanejo zares moški. Otroci namreč po njegovem mnenju potrebujejo ostrino. I4 meni, da v njegovem primeru ne, vendar pa na splošno bodo, saj bo oče veliko več pomagal. Doda, da imajo sedaj tudi ženske pomembne poklice in potrebujejo pomoč pri vzgoji in negi otroka. I5 meni, da bodo verjetno velike spremembe, ker je tudi njegov sin vključen v vzgojo in nego, česar zagotovo ni prevzel po njem. Veliko je podedoval, a glede na

razmere tudi veliko spremenil. I6 meni, da ne spremembe ne bodo tako velike, kot so bile do sedaj med vzgojo njegovega očeta in vzgojo njegovega sina. Doda, da gre svet naprej in imajo sedaj vsi enako časa za vse, prav pa je tudi, da so moški več vključeni.

Moški ni le spolni partner, deležen pri spočetju otroka, temveč oče skupnega otroka med njim in materjo. Za vzgojo torej niso poklicane le matere, temveč gre za nalogo, ki obsega prisotnost tako matere kot očeta (Brajša, 1987).

6 ZAKLJUČEK

V diplomskem delu sem se posvetila vlogi očeta skozi zgodovino, s poudarkom na vlogi očeta v družini danes. Zanimali so me pogledi očetov različnih starosti na starševstvo in njihovo mnenje o vlogi matere in očeta ter njuno spreminjanje skozi čas. Kot hči in strokovna delavka v vrtcu se zavedam pomembnosti vključenosti obeh staršev pri vzgoji otroka, zato sem ta del želela podrobneje raziskati na izbranem vzorcu. Ključna ugotovitev je bil pomen družine na otroka ter vloga očeta in matere v njej, spremenjena vloga očeta s preteklosti, očetova avtoriteta, novo očetovstvo ter pomen očetove odsotnosti. Da bi ugotovila, kako se vloga očeta skozi čas spreminja, sem izvedla šest pol-strukturiranih intervjujev z očetmi različnih starosti in jih pri interpretaciji opredelila z naraščajočo številko s pomenom naraščanja starosti (i1, i2, i3, i4, i5, i6). V empiričnem delu sem opisala njihove odgovore, v prilogi pa sem priložila prepise intervjujev. Iz odgovorov očetov različnih starosti je razvidno, kako se je spreminjal pogled na vlogo, ki jo opravlja oče v družini. Razvidno je, da se navade prenašajo iz roda v rod, a hkrati se glede na čas, v katerem živimo, spreminja in nadgrajuje vloga, ki je očetu iz dneva v dan dostopnejša.

V prvem raziskovalnem vprašanju me je zanimalo, kako se po mnenju intervjuvanih očetov očetovstvo skozi čas spreminja. Opazila sem, da se s starostjo povečuje raven prisotnosti očeta ob vzgoji. Glede na odgovore in izbran vzorec očetov se namreč najmlajša intervjuvanca največ posvečata vzgoji otrok. Ugotovila sem tudi, da se je izboljšala miselnost o vlogi, ki jo je v preteklosti mati opravljala kot gospodinja, oče pa kot finančni preskrbovalec.

V drugem raziskovalnem vprašanju sem želela ugotoviti, kako je po mnenju intervjuvanih očetov vloga matere ločena od vloge očeta. Na podlagi prejetih odgovorov sem ugotovila, da se je skozi čas spremenila ločenost med vlogama. V preteklosti je bila vloga ločena na materino in očetovo, sedaj pa imata oba vse bolj enakovredno vlogo in možnost pristopa k negi in vzgoji otroka. Vloga tako ni več ločena, temveč se med seboj povezujeta.

S tretjim raziskovalnim vprašanjem me je zanimalo, na kakšnem način se lahko vlogi očeta in matere med seboj dopolnjujeta. Pri tem sem opazila, da so bili odgovori zelo podobni. Vsi se namreč gibljejo okoli pogovora in posveta, vendar ne pred otroki. Ugotovila sem, da se vsi zavedajo pomembnosti dopolnjevanja in neposredne medsebojne komunikacije, s tem pa dejstva, da vse to vpliva na njun odnos ter odnos z otrokom.

V zadnjem, četrtem raziskovalnem vprašanju, pa sem želela izvedeti mnenja očetov o razvoju očetovstva v prihodnosti. Opazila sem, da so bili tudi tokrat podobnega mnenja o tem, da

spremembe ne bodo tako velike, a se bojijo, da bo ženska dobila veliko veljave, s tem pa moški ne bo več ostal lik, ki zavzema vlogo za postavljanje meja. Ugotovila sem tudi, da se večina strinja s tem, da je prav partnerki pomagati in s tem omogočati enakovredno vlogo pri negi in vzgoji.

Oče je zelo pomemben člen v družini, ki poleg matere skrbi za nego in vzgojo otroka. Njegova prisotnost je nujna, saj je oče tisti, ki mu pripisujemo vlogo zaščitnika. Pomembna je tudi povezanost in dopolnjevanje med partnerjema, saj s tem pripomoreta k enakovredni delitvi vlog ter uspešnosti otrokovega osebostnega razvoja.

V odgovorih intervjuvancev sem zasledila tudi opise nadaljevanja rodu, vpliv karakterja ter spola. Ugotovila sem, da ima velik vpliv tudi to, ali otrok živi na kmetiji ali ne. Delo in odnos do dela se namreč v primeru dedovanja prenašata iz roda v rod, vzporedno s tem pa tudi vzgoja.

7 VIRI IN LITERATURA

- Arenes, J. (2003). *Je oče še del družine?* Ljubljana: Oka, otroška knjiga, Starševski poklic.
- Bergant, M. (1981). *Družina – zakon – ljubezen na razpotjih*. Ljubljana: Zavod RS Slovenije za šolstvo.
- Brajša, P. (1987). *Očetje kje ste?* Ljubljana: Delavska enotnost.
- Čaćinovič Vogrinčič, G. (1998). *Psihologija družine*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
- Devjak, T. (2010). *Teorija vzgoje (gradivo za študente)*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
- Devjak, T. (2013). *Predšolska pedagogika (gradivo za študente)*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
- Gradišar, C. (2005). *Sotočja družinskih odnosov*. Novo mesto: samozal.
- Haralambos, M. in Holborn, M. (1999). *Sociologija: teme in pogledi*. Ljubljana: DZS.
- Juul, (J). (2011). *Mož in oče: knjiga zate*. Ljubljana: Inštitut za sodobno družino Monami.
- Kroflič, R. (1997). *Med poslušnostjo in odgovornostjo: procesno razvojni model moralne vzgoje*. Ljubljana: Vija.
- Musek, J. (1995). *Ljubezen, družina, vrednote*. Ljubljana: Educy.
- Oakley, A. (2000): *Gospodinja*; Ljubljana: Založba – Lila zbirka.
- Perko, A. (2008). *Družina na križpotju: sodoben pristop k urejanju ljudi v stiski*. Ljubljana: Unco.
- Renner, T., Sedmak, M., Švab, A., in Urek, M. (2006). *Družine in družinsko življenje v Sloveniji*. Koper: Univerza na Primorskem; Znanstveno-raziskovalno središče; Založba Annales: Zgodovinsko društvo za južno Primorsko.
- Renner, T., Humer, Ž., Žakelj, T., Vezovnik, A., in Švab, A. (2008). *Novo očetovstvo v Sloveniji*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede; Knjižna zbirka Psihologija vsakdanjega življenja.
- Rosenberg, J., in Brandford, W. (2006). *The importance of fathers in the healthy development of children*. ZDA: Department of health and human services. Pridobljeno 25. 10. 2010 s svetovnega spleta <http://www.childwelfare.gov/pubs/usermanuals/fatherhood/fatherhood.pdf>.

Slovar slovenskega knjižnega jezika. (2014). Pridobljeno 20. 4. 2020 s svetovnega spleta: <https://fran.si/iskanje?FilteredDictionaryIds=130&View=1&Query=%2A>.

Švab, A. (2000). *Poti in stranpoti novih očetovskih identitet*. Pridobljeno 24. 10. 2010 s svetovnega spleta: <http://dk.fdv.uni-lj.si/tip/tip20002svab.PDF>.

Švab, A. (2001). *Družina: od modernosti k postmodernosti*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče; Sodobna družba.

Tambolaš, V. (2006). *Ko se oče skriva ... in zakaj bi moral (p)ostati viden*. Socialna pedagogika.

Zavrl, N. (1999). *Očetovanje in otroštvo*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče; Zbirka Sophia.

Zore, A. (2007). *Spreminjanje moškosti in očetovstva v sodobnosti*; magistrsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Žmuc – Tomori, M. (1989). *Klic po očetu*. Ljubljana: Cankarjeva založba.

8 PRILOGE

PRILOGA 1: Vprašanja za intervju

Kako bi sebe opisali kot očeta?

- Kakšna je Vaša vloga v družini?
- Kako bi sedanjo vlogo primerjali z vlogo, ki ste je bili deležni Vi? Katere so ključne razlike?
- Kaj menite, zakaj se je vloga očeta iz preteklosti tako spremenila?

Kako bi lahko opisali vaše otroštvo?

- Kakšne spomine imate na vzgojo, ki ste je bili deležni?
- Kdo je bil strožji, mati ali oče?
- Kakšno vlogo je imel pri vzgoji oče, kakšno mati? Zakaj je med njima razlika?
- Kakšne razlike med vlogama opazite sedaj?

Kako se vlogi matere in očeta pri vzgoji lahko dopolnjujeta?

- Zakaj je dopolnjevanje tako pomembno?
- Kaj lahko naredimo za kakovostno dopolnjevanje?

Kaj menite, kako se bo razvoj očetovstva nadaljeval?

- Kako se bo vloga očeta v družini spreminjala?
- Se Vam zdi, da bodo spremembe velike? Zakaj?

PRILOGA 2: Intervjuvanec št. 1

Starost: 29 let

Kako bi sebe opisali kot očeta? »Kot oče sm pomoje dobr, ampak včasih bi se jim mogu bolj posvetit.«

- Kakšna je Vaša vloga v družini? »Sm bolj vztrajen, manj popuščam, kadar je potrebno narediti red povzdignem glas, ampak sem zelo vztrajen. Drugače pa skrbim za nego in vzgojo sam, kuham ne, bi pa, če bi blo potrebno.«

- Kako bi sedanjo vlogo primerjali z vlogo, ki ste je bili deležni Vi? Katere so ključne razlike? Dosti podobna, ampak na primr moj oče nas ni nikol previu al pa kej tko. Opravljam več pomoči pri vzgoji in negi otroka ala vstajanje ponoči, previjanje, kopanje, hranjenje pa tko.«

- Kaj menite, zakaj se je vloga očeta iz preteklosti tako spremenila? Tempo življenja se je ful spremenu, včasih so moški več delal in bolj služili, ženske pa so skrbele za otroke. Dons so pa velik vsi po službah in imajo vsi enak prostega časa. Smo pa tudi moški danes bolj poženščeni, ženske pa to znajo izkoristt kr fajn.«

Kako bi lahko opisali vaše otroštvo? »Tist kar se spomnim super. Nč mi ni manjkal.«

- Kakšne spomine imate na vzgojo, ki ste je bili deležni? »Vzgoja je bla kar trda, velik smo delali, ampak, ko je blo narejen, je bil pa tudi čas za traparije.«

- Kdo je bil strožji, mati ali oče? »Oče. Me je meu kr pod kontrolo, pa še k sm moški.«

- Kakšno vlogo je imel pri vzgoji oče, kakšno mati? Zakaj je med njima razlika? »Oče je sam enkrat reku, kaj je treba narest brez pregovarjanja, pri mami sem pa loh ovinkaru kokr čš.«

- Kakšne razlike med vlogama opazite sedaj? »Dost podobn, s tem da danes mam tudi js kdaj prov, ne samo mami.«

Kako se vlogi matere in očeta pri vzgoji lahko dopolnjujeta? »Tko da mata vedno isto mnenje pred otroki, da se ne kregata v pričo njih, ampak takrat ko jih ni zraven, če je že potrebn. Itak, da se skregaš, sam je pa treba to rešt s kompromisom.«

- Zakaj je dopolnjevanje tako pomembno? Ker otrok vse posluša in potem to zna izkoristt.

- Kaj lahko naredimo za kakovostno dopolnjevanje? »Treba se je pogovarjat, zakaj nekdo misli tako.«

Kaj menite, kako se bo razvoj očetovstva nadaljeval? »Upam, da bo še vedno moški 'gospodar', bojim se nasprotno. Ker majo ženske precej veljave, skos bl.«

- Kako se bo vloga očeta v družini spreminjala? »Vse več opravil bo lahko letelo na očeta, sigurn.«

-Se Vam zdi, da bodo spremembe velike? Zakaj? »Mislm da ne, odvisno od vsakega posameznika. Je pa prav, da se pomaga.«

PRILOGA 3: Intervjuvanec št. 2

Starost: 31 let

Kako bi sebe opisali kot očeta? »Trudim se po najboljših močeh, da bi bil dober oče, za vzgled in da bi bila otroka ponosna name. Probam ohranjat tisto pravo mero ljubeznivosti na eni in »trde« vzgoje na drugi strani. Delam tut napake, ampak se skušam na njih učiti in jih ne ponavljam.«

- Kakšna je Vaša vloga v družini? »Zdi se mi, da je moja vloga pomembna, poskušam ohranjat mirno kri in se odgovorno spopadat z izzivi v zakonu, pri vzgoji otrok in poslu. Z ženo mava zelo lep odnos in se tudi zmenva za vsako stvar, nikol si nisva navzkriž.«

- Kako bi sedanjo vlogo primerjali z vlogo, ki ste je bili deležni Vi? Katere so ključne razlike? »Ni bistvenih razlik, oba starša sta mela pomembno vlogo v sicer ločeni družini, vsak na svoj način, vendar sta bli obe odigrani korektno. Ne vem, če mi je kej mankal. Mislim, da ne.«

- Kaj menite, zakaj se je vloga očeta iz preteklosti tako spremenila? »Ne bi reku, da se je tko zelo spremenila, mislim, da je tut v preteklosti večina očetov svojim otrokom želela le dobr, ampak pa zarad načina življenja, ko so imeli očetje največkrat vlogo preživljanja družine, niso mogli bit tko vpeti v vzgojo otrok, kot sedaj.«

Kako bi lahko opisali vaše otroštvo? »Otroštvo lahko opišem kot lepo, ampak tudi razburljivo, kar mi je dal sam velik življenjskih izkušenj.«

- Kakšne spomine imate na vzgojo, ki ste je bili deležni? »Bil sem otrok ločenih staršev, večinoma me je vzgajala mami. Vloga očeta je bla sicer postranska, ampak nč manj pomembna, ker mi je v pravih trenutkih znal dati tisti pravi pogled na življenje.«

- Kdo je bil strožji, mati ali oče? »Noben ni bil pretirano strog, vsaj ne spomnim se, ni blo potrebe.«

- Kakšno vlogo je imel pri vzgoji oče, kakšno mati? Zakaj je med njima razlika? »Bistvenih razlik ni blo, oba sta mi poskušala vcepit ljubezen do narave, dela. Z mano sta bla zelo strpna, kot sem tudi zdaj do svojih otrok sam.«

- Kakšne razlike med vlogama opazite sedaj? »Tut pr nama z ženo ni velikih razlik, delujeva usklajeno, kot misliva da je prav. Iz dneva v dan se učiva.«

Kako se vlogi matere in očeta pri vzgoji lahko dopolnjujeta? »Predvsem morata delovati usklajeno, meti iste cilje, če so kakšna nestrinjanja, naj jih rešujeta ob odsotnosti otrok.«

- Zakaj je dopolnjevanje tako pomembno? »Pomembno je, da oba starša pred otrokom zagovarjata isto stvar, tut če nista skupaj. Tako bo otrok lažje vse skupi doživljal in sprejemal posledice.«

- Kaj lahko naredimo za kakovostno dopolnjevanje? »Pogovor med staršema, kaj se komu zdi prav in kaj ne in uskladitev, sam ne pred otrokom.«

Kaj menite, kako se bo razvoj očetovstva nadaljeval? »Kako se bo nadaljeval, ne vem, upam pa, da v tej smeri, da bo oče čim bolj prisoten pri vzgoji.«

- Kako se bo vloga očeta v družini spreminjala? »Oče mora ostati oče, se prav psihično močna oseba, k mora najti rešitev v kriznih trenutkih.«

- Se Vam zdi, da bodo spremembe velike? Zakaj? »Odgovor na to vprašanje bodo dali naši potomci, ko bodo odgovarjali na tale intervju. Upam, da bodo moji otroci rekli: rad bi bil kot moj oče.«

PRILOGA 4: Intervjuvanec št. 3

Starost: 43 let

Kako bi sebe opisali kot očeta? *»Zelo sem strog, vendar na koncu popustim.«*

- Kakšna je Vaša vloga v družini? *»Moja vloga je, da postavim meje pri vzgoji, pri šoli se umaknem.«*

- Kako bi sedanjo vlogo primerjali z vlogo, ki ste je bili deležni Vi? Katere so ključne razlike? *»Zelo podobna, samo, da je on igral pri vzgoji manjšo vlogo. Imam veliko vlogo pri vzgoji, oče je pri tem ni imel, to se mi zdi ključna razlika. Ostalo je isto.«*

- Kaj menite, zakaj se je vloga očeta iz preteklosti tako spremenila? *»Ker se sedaj od otrok pričakuje mnogo več, kakor se je včasih.«*

Kako bi lahko opisali vaše otroštvo? *»Čist luštno, razen, kadar je oče ponorel, to ni bilo velikrat, ker je velik delal.«*

- Kakšne spomine imate na vzgojo, ki ste je bili deležni? *»Prave vzgoje, kakor zdej, ni bilo, smo bili prepuščeni sami sebi.«*

- Kdo je bil strožji, mati ali oče? *»Mogoče mater strožja, ampak bi bolj reku, da noben. Važno je bilo, da vejo, da si živ, da si nekje in prideš nazaj.«*

- Kakšno vlogo je imel pri vzgoji oče, kakšno mati? Zakaj je med njima razlika? *»Oče je mel vlogo, da je povedal, kdaj je meja, mami je kuhala, lačni nismo bili. Spomnila nas je, da gremo v šolo, ni drugih stvari. Med njima je razlika, ker mamice ne zmorejo postavljati trdnih mej, z otrokom se preveč spustijo v pogovor, otrok starša prebere in s tem zmaga. Rabi nekoga kot je oče, da reče konc. Mamico čustva preveč raznežijo in popustijo.«*

- Kakšne razlike med vlogama opazite sedaj? *»Mami vloži ogromno čustev, odgovorov. Jaz dajem bolj direktne odgovore, otrok takrat malo zajamra pri mami. Kot oče ga postavm bolj na realna tla, ki niso lih luštna. Je le ja ali ne.«*

Kako se vlogi matere in očeta pri vzgoji lahko dopolnjujeta? *»Pogovarjat se morta in povedat, kaj želita.«*

- Zakaj je dopolnjevanje tako pomembno? »Da se ne kregava, midva bi imela težave med sabo pa še z otrokom.«

- Kaj lahko naredimo za kakovostno dopolnjevanje? »Prej se o tem pogovoriva, da vem, kaj v tem primeru žena želi ali pa kaj js želim.«

Kaj menite, kako se bo razvoj očetovstva nadaljeval? »Slabo, to me je strah, da bo slabo za otroke, ker če ne bo en vedno povedal, kje je meja, ne bo u redu. Že zdej se otroci upirajo, tut sam sistem jim to dovoli, zahtevajo vedno več. Več kot jim sicer pripada, vidijo samo pravice in ne dolžnosti. S tem bo več konfliktov.«

- Kako se bo vloga očeta v družini spreminjala? »Oče bo verjetno vedno več pomagal pri negi, ampak bojim se, da bo izgubu občutek za to, da je moški tisti, ki pove, kdaj je meja. Tut ženske lahko to povejo, itak, samo včasih vložijo preveč čustev in to otrok začuti.«

- Se Vam zdi, da bodo spremembe velike? Zakaj? »Razlike bodo velike, težava bo predvsem odnos med moškim in žensko. Ne bo potrebe sploh po moškem. Tam, kjer ženske dovolijo, da moški to vlogo, izgubijo je problem, ker potem te fantje nikoli zares ne postanejo moški. Otroci rabjo določeno ostrino.«

PRILOGA 5: Intervjuvanec št. 4

Starost: 45 let

Kako bi sebe opisali kot očeta? »*Sm ful popustljiv, v večini primerov. Kr žena prav, da ni prou, da se kregam na otroka zaradi kšne malenkosti, k se zgodi v službi, ker premal vem, kako je blo čez dan z njima.*«

- Kakšna je Vaša vloga v družini? »*Jo mam res bl mal, edino omogočam jim dober standard življenja. Sm predvsem finančni preskrbovalec. Žena ne dela, ker vem, da mam tak posel, da dobr zaslužm in rajš vidm, da js delam ornk, pa pridem domov, da je skuhan in pospravljen in da majo otroci vse za šolo, k pa da bi oba delala in to ne bi blo tko narejen kot je treba. S tega razloga tut delam samo js, žena doma vse to poskrbi.*«

- Kako bi sedanjo vlogo primerjali z vlogo, ki ste je bili deležni Vi? Katere so ključne razlike? »*Vloga je bla zlo podobna, edino razlika je, da moj oče sploh ni bil skrben, nikol me ni vprašal, kako je blo v šoli. Js vedno vprašam otroke, kako so in kje so, če prou sm mal z njimi. Skupi smo vsaj ob nedeljah, vedno gremo na kkšn izlet. Al pa na morju. Tega prej ni blo.* «

- Kaj menite, zakaj se je vloga očeta iz preteklosti tako spremenila? »*Nevem, verjetn zaradi načina življenja, ampak pr men se ni tok zlo. Prevzel sm firmo od očeta in se je ves deu prenesu name in je še dost podobn.*«

Kako bi lahko opisali vaše otroštvo? »*Čist u redu, brez posebnosti.*«

- Kakšne spomine imate na vzgojo, ki ste je bili deležni? »*Več je vzgajala mami, jasno, oče je delal.*«

- Kdo je bil strožji, mati ali oče? »*Mater. Vedno je tist, k več vzgaja, bolj strog.*«

- Kakšno vlogo je imel pri vzgoji oče, kakšno mati? Zakaj je med njima razlika? »*Mami je mela vse čez, oče bl kr smo delal, tut nč ga ni blo doma. Oče niti ni meu časa za vzgojo, ker je skos delou.*«

- Kakšne razlike med vlogama opazite sedaj? »*Pr nama zlo podobn, skor isto, žena ve za vse, ma vse pod nadzorom.*«

Kako se vlogi matere in očeta pri vzgoji lahko dopolnjujeta? »*Da starša skupi držita, otrok ne sme občutt, da se midva ne strinjava.*«

- Zakaj je dopolnjevanje tako pomembno? »*Da otrok ne občuti, da se midva ne strinjava.*«

- Kaj lahko naredimo za kakovostno dopolnjevanje? »*Da se pogovorita, prej se je treba zment. Velikrat se ne strinjava, velikrat me pol žena tko obrne, da ma ona prav, ker sm js tok mal pri vzgoji prisoten.*«

Kaj menite, kako se bo razvoj očetovstva nadaljeval? »*Odvisn, kakšno službo bo mel moj sin, če gledam nase. Če bo moj sin dobil naprej firmo, bo verjetn isto.*«

- Kako se bo vloga očeta v družini spreminjala? »*Sm mnenja, da bo oče definitivno več pomagu pr vzgoji pa pri negi otroka, ampak v mojem primeru pa res nevem kako bo, če moj sin prevzame firmo.*«

- Se Vam zdi, da bodo spremembe velike? Zakaj? »*V mojem primeru ne, tko pa bodo. Oče bo velik več pomagov. Zato, ker majo zdej tut ženske pomembne poklice in hodijo v službo in rabijo pomoč pri vzgoji in negi.*«

PRILOGA 6: Intervjuvanec št. 5

Starost: 59 let

Kako bi sebe opisali kot očeta? »Nisem ne strog, sem bolj optimist, nisem preveč skrben. Ko se gre za delo, nisem strog, počasi vse zrihtamo, ampak kar se mora narediti, hočem, da je narejeno. Nisem paničen.«

- Kakšna je Vaša vloga v družini? »Sem večinsko finančni preskrbnik, velik delam. Prepustim se dogodkom. Če je kj potrebno, da kakšenga kam peljem, to naredim.«

- Kako bi sedanjo vlogo primerjali z vlogo, ki ste je bili deležni Vi? Katere so ključne razlike? »Tut moj ati je bil optimist, finančno sem bolj skrben kot moj ati. Ati je naredil vse za kmetijstvo, ni dal poudarek na otroke, da bi si kj privoščil, niti nismo mel. V tem sem boljši, delam in poskrbim, da majo otroci vsega dovolj, tut če mene ni velik doma.«

- Kaj menite, zakaj se je vloga očeta iz preteklosti tako spremenila? »Mislm, da se veliko lastnosti podeduje, veliko imam lastnosti po atiju. Moj ati ni imel nikoli opravka z denarjem, tudi pri meni je žena glavna za plačevanje položnic, denar imava skupen. Imam svoje stvari, ki jih plačujem. Zdi se mi, da se pr men ni veliko spremenilo, kar se pa je, se je zaradi drugačnih potreb. Zdi se mi, da sem zelo podoben pokojnemu očetu, ne rabim veliko, sam zdravje in delo in sredstva za delo, ki jih rabim.«

Kako bi lahko opisali vaše otroštvo? »Nobenih dejavnosti, nobene košarke, instrumentov, samo žoga po dvorišču. Trdo smo delali, že pred šolo, tja smo hodili s kolesom, tudi po šoli delo, čiščenje.«

- Kakšne spomine imate na vzgojo, ki ste je bili deležni? »Prepuščen sem bil samemu sebi, vzgoja je bila edin za delat, nič družga.«

- Kdo je bil strožji, mati ali oče? »Stroga nista bla, edino oče bolj za delo, sam sem mel zavest, kaj moram naredit. Tega sem bil vajen. Tud voljo sem mel do dela.«

- Kakšno vlogo je imel pri vzgoji oče, kakšno mati? Zakaj je med njima razlika? »Posebne vloge nista mela, mama je kuhala, ati je delal. Ni bilo družga. Ker je tako bilo, tako smo bli vajeni že od malga. Vsak je delal tist, kar je znal.«

- Kakšne razlike med vlogama opazite sedaj? »Mami je bolj stroga, več komplicira, več ima nadzora nad otroki, jaz se ne sekiram za vsako malenkost. Jaz delam in služim, za kaprice otrok se ne sekiram, saj so pridni. Ob hujših stvareh nastopim, ampak ni blo nikol prov hudo. Bl samo tko, če je treba kej delat, rečem tkt pa tkt gremo in je narejen kot rečem.«

Kako se vlogi matere in očeta pri vzgoji lahko dopolnjujeta? »En da predlog in se pogovoriva, da najdeva skupno točko.«

- Zakaj je dopolnjevanje tako pomembno? »Da je dogovor in ne pride do krega.«

- Kaj lahko naredimo za kakovostno dopolnjevanje? »Predvsem pogovor in mnenje obeh.«

Kaj menite, kako se bo razvoj očetovstva nadaljeval? »Oče bo mel več vloge pri negi in vzgoji, matere so včasih skrbele za to same, samo tkt niso nč delale v službi.«

- Kako se bo vloga očeta v družini spreminjala? »Naprej bo šlo po navadah, podeduje se. Občutek mam, da bosta moji hčerki bolj po meni, popustljivi, včasih strogi, sin bo bolj paničen kot mami, ampak tudi deloven. Odvisno je od karakterja, od tega kje živiš, na kmetiji ali ne. Verjetn bo oče mel skos bolj to vlogo, da bo več pomagal, ker matere niso doma, kot včasih. Drgač pa, delno bo podoben vzgoji, k so jo mel, ampak bo pa velik več pomoči. Tko.«

- Se Vam zdi, da bodo spremembe velike? Zakaj? »Kaj pa vem, verjetno bodo. Že pri sinu vidim, da je deloven, isto kot jaz, ampak velik pomaga svoji ženi pri negi. Tega ni prevzel od mene, ker tega nisem delal. Že zdej so velike spremembe. Veliko je podedoval, velik je pa spremenil glede na razmere.«

PRILOGA 7: Intervjuvanec št. 6

Starost: 69 let

Kako bi sebe opisali kot očeta? »Načelen in strog.«

- Kakšna je Vaša vloga v družini? »Da sem bil zelo liberalen, ampak, ko je bilo treba, sem udaril po mizi.«

- Kako bi sedanjo vlogo primerjali z vlogo, ki ste je bili deležni Vi? Katere so ključne razlike? »Sta si zelo podobni, ni velikih razlik. Žena je velik več vedla, če je bilo kaj narobe, je rekla: no, dej jih. Če sem bil pregrob, je tudi popustila.«

- Kaj menite, zakaj se je vloga očeta iz preteklosti tako spremenila? »Moj sin je v drugačnem svetu gor rasu in je logično, da se je zdaj velik spremenil. Je pa tut odvisno od karakterja in spola otroka, ali je fant ali dekle.«

Kako bi lahko opisali vaše otroštvo? »Nič ni blo razkošno, nč pa nam ni manjkal Z majhnimi stvarmi smo bli zadovoljni. Nismo velik želeli, tudi tega tko ni bilo, ni bilo niti potrebe.«

- Kakšne spomine imate na vzgojo, ki ste je bili deležni? »Js sm mel vojaško vzgojo, tudi k sm bil star 18 let, predn sem šel v vojsko, me je oče z opasačem nagonu.«

- Kdo je bil strožji, mati ali oče? »Definitivno oče.«

- Kakšno vlogo je imel pri vzgoji oče, kakšno mati? Zakaj je med njima razlika? »Mami je kuhala, oče je držal red. Tko je bilo, tako smo navajeni.«

- Kakšne razlike med vlogama opazite sedaj? »Odvisno od karakterja, ampak ženske so velik veljave dobile. Kar ženska reče, tako bo.«

Kako se vlogi matere in očeta pri vzgoji lahko dopolnjujeta? »Tko, da se pogovarjata in sta enotna. Če sta pametna, je lahko vzgoja enostavna, samo pogovarjat se je treba.«

- Zakaj je dopolnjevanje tako pomembno? »Da ni težav med nama kot staršema in z otroki.«

- Kaj lahko naredimo za kakovostno dopolnjevanje? »Pogovarjamo se pa sklepamo kompromise.«

Kaj menite, kako se bo razvoj očetovstva nadaljeval? *»Moški se bodo poženščili. Moški mora biti moški.«*

- Kako se bo vloga očeta v družini spreminjala? *»Že danes se očetje zelo velik ukvarjajo z otroki, kar je prav, ampak poženščili se bodo, kar ni nič slabega, samo moški mora ostati moški.«*

- Se Vam zdi, da bodo spremembe velike? Zakaj? *»Ja, ampak ne tako velike, kot so vidne že zdej od vzgoje mojega očeta do moje vzgoje pa do vzgoje mojega sina in drugih očetov. Ker gre svet naprej, vsi delajo in imajo enak časa za vse. Tudi prav je, da so moški več vključeni.«*